

Fig. 1. Kirken i landskabet set fra syd. Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *The church in the landscape seen from the south.*

SKÆRUP KIRKE

HOLMANS HERRED

Sognet (*»parochia Skyæpthorp«*) er tidligst nævnt 1329.¹ Kirken omtales i Ribe Oldemoders kirkeliste fra o. 1376–89, hvor det angives, at den betalte 4 sk. sterling i afgift.² Ved landehjælpen 1524–26 bidrog den med 5 mk., det laveste beløb af alle Ribe Stifts kirker.³ Under Karl Gustav-krigene 1657–60 blev sognepræsten, Niels Riber, fordrevet fra præstegården og berøvet formue og gods, hvilket gentog sig, da han atter vendte tilbage til præstegården.⁴ 1688 omfattede landsbyen 15 gårde og 4 bol, desuden var der yderligere tre gårde i Svinholt.⁵

Skærups middelalderkirke blev igennem århundreder ikke vedligeholdet tilstrækkeligt. 1569 fik kirkeværgerne kronens part af tienden til bygningens reparation.⁶ I 1791 oplyses det, at tingenes tilstand indvendigt var så grell, at to murede begravelser i praksis stod åbne, så de både spredte 'usunde og modbydelige dunste' i kirken, og præsten var i fare for at falde ned i graven under nadversakramentets uddeling.⁷ Trods forsøg på

at reparere bygningen igennem 1800-tallet var den i så dårlig forfatning, at man besluttede at nedrive og genopbygge den. Den nuværende kirke er indviet 28. oktober 1883.⁸

Ejerforhold. 1330 annekterede og forenede biskop Jakob af Ribe kapitlets kantori med hele provstiet Almindssyssel, og ligesom de øvrige kirker i sysselprovstiet må Skærup altså have ligget under kantoret.⁹ Efter reformationen 1536 blev samtlige herredets kirker lagt under kronen, og 1580 fik lensmanden på Koldinghus ret til at bortfæste såvel Kronens som kirkens del af tienden samt kirkejorde i Brusk, Andst, Elbo, Holmans og Jerlev herreder.¹⁰ Kirken blev siden lagt under Koldinghus Rytterdistrikt (oprettet 1680) og efterfølgende solgt på auktionen over dets gods i maj 1765.¹¹ Køberen var kammerråd Henrick Mølrath Richter, der 1775 solgte kirken videre til Christian von Wildenrath til Vellinggård,¹² og fra dennes svoger, Hans Bachmann, blev Skærup Kirke 1779 bortauktioneret til Nicolaj

Fig. 2. Luftfotografi af kirken set fra sydvest. Foto Sylvest Jensen 1947. I KB. – *Aerial photograph of the church seen from the south-west.*

Povlsen i Follerup.¹³ 1792 erhvervede selvejerbonde Lars Madsen i Svinholt kirken, der som nævnt var i meget dårlig vedligeholdelsesstand på dette tidspunkt.¹⁴ 1801 afstod Lars Madsen kaldsretten til kongen,¹⁵ og 1812 solgte han kirken til en kreds af sognets beboere.¹⁶

Fig. 3. Matrikelkort 1:10.000. Målt af Georg Wilhelm Rigs greve von Sponneck 1820, tegnet af Freerk Oldenburger 2023. – *Cadastral map.*

De indledende skridt mod *selveje* blev taget 1927, da man afholdt ekstraordinært syn i anledning af kirkens eventuelle overgang til selveje, men overgangen fandt først sted 1942.¹⁷

Anneksforhold. Kirken blev annekteret til Smidstrup før reformationen.¹⁸ Anneksforholdet fremgår bl.a. 1623 og 1766.¹⁹ I årene 1887–1994 var Skærup i stedet annekskirke til Vinding, men har siden atter udgjort et pastorat med Smidstrup.

†*Helligkilder.* En kilde beliggende på Kappelagre, ca. 2,5 km sydvest for kirken, ved skellet til Klattrup, var ifølge præsteindberetningen 1638 »...megit i act i gammell dage«.²⁰ Som stedsnavnet antyder, var der formentlig tilknyttet et †*kildekapel*, viet til Skt. Birgitte.²¹ I en bakkeskrænt ved engen nord for Skærup by udsprang endvidere en kilde, »Thyras Kleve«, hvis undergørende vand bønderne forhen anvendte mod sygdomme.²²

Sagn. At kirken ligger uden for landsbyen, skyldes, at da den skulle bygges, spændte bønderne et par stude for en vogn og lod dem gå, som de ville. Hvor studene standsede, skulle kirken stå (jf. også Gauerlund s. 3797).²³ Ifølge en lokal overlevering skal den ældste mand af den slægt på Skærupgård fra 1500-tallets midte og frem til 1700-tallet, og hvis førstefødte gennem flere generationer hed Hans Hansen og ofte var delefoged i herredet (jf. epitafium nr. 1 og gravtræer nr. 1–4), nedstamme fra Kong Hans.²⁴

Kirken ligger ved Skærup Kirkevej på østsiden af Fredericiavej, omtrent 400 m nord for landsbyen.²⁵ Kirken ligger på et lavt bakkedrag, der falder fra Fredericiavej lige vest for kirken og mod Skærup Ådal og den nærliggende Sønderskov øst og nordøst for kirken. Den omgives af marker mod syd, vest og nord.

Kirkegården omslutter kirken og har samme udstrækning som o. 1820 (jf. fig. 3), bortset fra at et mindre areal mod sydøst blev føjet til 1940, så der kunne opføres et ligkapel.²⁶ Den *hegnes* på alle sider af et græsbevokset kampestensdige, der syd for kirken kun hæver sig marginalt over den skrænt, kirkegården går ud til.

†*Hegn*. Kirkediget er nævnt 1700 som værende i god stand,⁷ mens det både 1791 og 1800 ikke kunne indhegne kirkegården forsvarligt.⁷ 1802 betegnedes det som 'adskillige steder ganske brøstfældigt',⁷ mens det 1817 atter var i god stand.²⁷ Vedligeholdelsesstanden var forværret 1833, da man beklagede, at kirkegården 'manglede den tilbørlige fred', dvs. at kreaturer kunne komme derind.²⁸

Indgange. Hovedindgangen mod vest består af en dobbeltfløjet køreport med støbejernslåger i nygotisk stil. Lågerne hænger fra lave, rundbuede granitpiller.

†*Indgange*. 1700 var porten 'ganske brøstfældig',⁷ og 1719 skulle den fornyes og dens låge reparerer.⁷ 1791 'manglede' port og låger, der blev anskaffet året efter.⁷ Den er givetvis identisk med det 'stakitværk' der 1803 omtales i relation til kirkens 'port og låge'.⁷ Stakitlågen gik til grunde 1814 og manglede i årene derefter.²⁶ 1846 blev indgangsporten repareret.²⁷ Der er formentlig tale om de låger, der 1872 blev kasserede og erstattet af nye af jern.²⁷

Bygninger. Ligkapellet (fig. 4), o. 1940, er muret af gule tegl i krydsskifte med sadeltag af røde vingetegl. Murene støttes ved enderne af skrånende støttepiller, der giver gavlen sin karakteristiske tilsmallende form under skråtaget, hvilket er et udtryk for påvirkningen fra Bedre Byggeskik.²⁹ Gavlen prydes af en stor fladbuget og trefalset dør med dobbelte egetræsfloje, hvorover er muret et kors i relief. Nord for hovedindgangen brydes kirkediget af et rødkalket hus med bindingsværk-facader mod øst og nord samt grundmur mod syd og vest; huset står nu med eternittag. Det er opført 1877 som graverbolig, men rummer nu toiletfaciliteter og et mødelokale for menigheden. Nord for huset ligger en øst-vestvendt lade, ligeledes grundmuret, rødpudset og med eternittag, men med små, rundbuede vinduer.

Fig. 4. Ligkapel, o. 1940 (s. 3957). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Mortuary chapel, c. 1940.*

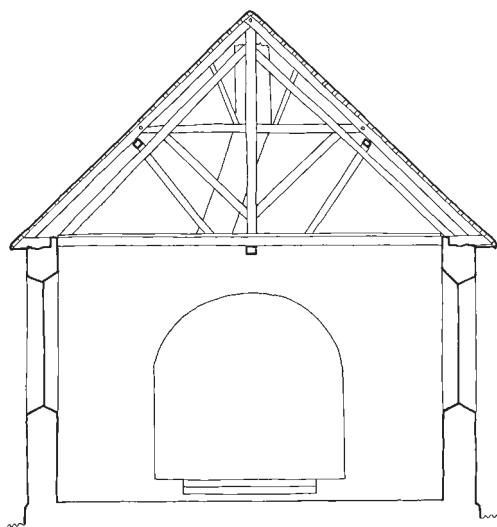

Fig. 5. Tværsnit gennem skibet set mod øst. 1:150. Målt og tegnet af Anders C. Christensen 2023. – *Cross section through the nave looking east.*

BYGNING

Kirken består af et tårn fra sengotisk tid, der formentlig har haft et tårn af tårninglens type. Hertil knytter sig skib og kor, der 1883 blev opført som afløser for en romansk tårn, hvoraf kun en rest af skibets vestgavl er tilbage. Ved samme lejlighed forsvandt et våbenhus fra 1814, der havde haft flere forgængere. Bygningen er solret orienteret.

Af den oprindelige, romanske tårn (s. 3967) er kun en kerne af skibets vestgavl tilbage, synlig fra loftet, hvor det pudsdækkede murværk af rå kamp er bevaret under den ældre, skrå taglinje, der viser sig som et aftryk i muren (jf. fig. 7).

Det sengotiske tårn i tre stokværk, der i dag udgør kirkens ældste bygningsafsnit, blev oprindeligt opført i mindst to etaper som en væsentlig yngre tilføjelse til det romanske skib, med hvilket det var jævnbredt, og på hvis vestgavl østmuren endnu hviler. Adskillige større ombygninger og vedligeholdelsesarbejder – ikke mindst tårnspirets nedtagelse samt tårnrummets omdannelse til våbenhus – har i tidens løb dog markant ændret tårnets fremtoning.

1. byggefase omfatter de nedre etager, dvs. tårnrummet og mellemstokværket. Grundformen er rektangulær med kortsiderne i nord og syd, og murene rejser sig over et fundament af store kampesten, synligt under facaderne i nord og vest. Byggematerialet udgøres af røde munkesten og granitkvadre med en kerne af mindre marksten og mørtel. Som det fremgår af bagmurens forbandt i mellemstokværket, er der i tårnets første etape ved opmuringen anvendt polsk skifte med ryggede fuger i en lys, finkornet kalkmørtel. Kvadrene, der er udflyttet fra skibets vestgavl og genanvendt i facaderne, omfatter hjørnehugne såvel som regulære sten samt en sokkel med skråkant mod syd og vest, ordnet i en karakteristisk bæltmuring med mellemliggende teglstensbånd (jf. fig. 8). Bedst bevaret er nordfacaden, mens murværket mod syd og til dels i vest er repareret gentagne gange, idet tidspunktet for den seneste, større skalmuring med små teglsten i krydsforbandt er angivet ved sydfacadens murankre, der danner årstallet 1881.¹⁶

Tårnrummet får lys gennem sydmurens rundbuede vindue, der er falsat ude som inde, hvoraf facademurværket dog som nævnt ikke er oprin-

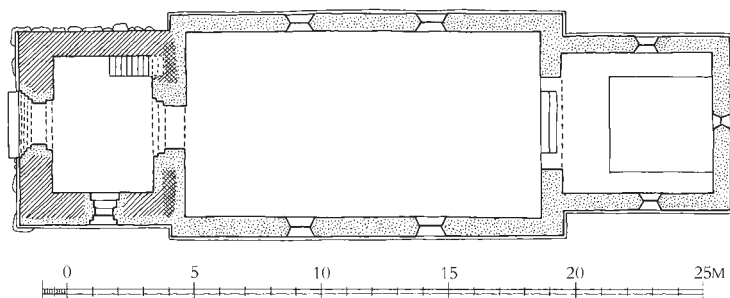

Fig. 6. Plan. 1:300. Signaturforklaring s. 9. Målt og tegnet af Anders C. Christensen 2023. – *Plan. Key on p. 17.*

Fig. 7. Skibets vestre trekantgavl set mod vest (s. 3958). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The western gable triangle of the nave looking west.*

deligt. Rummet fungerer siden 1883 som våbenhus; dette år blev den spidsbuede arkadeåbning mod skibet udfyldt af en lukkemur med dør, indgangsportalen i vestmuren etableret og loftet sænket (atter hævet 1952). Portalens nuværende form, en fladbuet, mangefalset åbning, er dog fra kirkens istandsættelse 1952, eftersom døren tidligere var indsat i et højt, spidsbuet spejl (jf. fig. 62). Også den murede trappe langs nordvæggen er fra 1952, hvorimod det indmurede, romanske kvadermateriale, herunder to fragmenterede vinduesoverligger i nordvæggen og en sålbænksten under vinduet, formentlig er indsat 1883. Etageadskillelsen udgøres af et fladt bjælkeloft, hvilket altid synes at have været tilfældet. Men at et hvælv var planlagt, fremgår af væggene, hvor lommernes udmuring viser sig som irregulære lodfuger i sammenstødet med hvælvvederlagene. Udmuringen er dog kun ført op til bjælkelaget, hvorover hvælvlokkerne endnu står åbne i mel-

lemstokværket (jf. fig. 9). Til denne etage er der adgang fra skibets loft gennem en lav, irregulært afdækket åbning med munkestenstrin og -vanger, der muligvis er anlagt 1868, hvor en trappe i kirkens vestende skulle fjernes og en ny opsættes fra pulpituret via loftet til tårnet.²⁷ Omtrent midt i stokværket er der i bagvæggene spor af en tætagadskillelse i form af en kvartstensdyb tilbagetrækning under et binderskifte i murene mod øst og vest samt tilmurede bjælkehuller i nord- og sydmuren, tre i hver. Højere oppe er der åbne huller til byggestilladsets stikbomme, og tre skifter herover ses i alle murene og i hjørnerne en tæt række bomhuller for et hængestillads; hullerne er nu tilmuret i flugt med facaden. Yderligere nogle skifter herover markerer et bælte af kløvede kampesten afslutningen på tårnbyggeriets første del.

2. *byggefase.* Hvor lang tid tårnet har stået uafærdigt, kan ikke afgøres, men at en årrække er passeret, hvor et interimistisk tag har udgjort over-

dækningen, er en mulighed. Ved genoptagelsen af byggeriet, der omfatter klokkestokværket³⁰ og formodentlig et tørninglensk *†spir*, er skiftegangen ændret til munkeskifte med ubehandlede eller let beskårne fuger. Også her ses bomhuller i to niveauer. Glamhullerne – dobbelte mod alle verdenshjørner – er rundbuede med ud- og ind-

vendig fals. Kun trekantgavlene i øst og vest er bevaret og i oprindelig form blot til hanebåndshøjde; begge steder med murværk, der gradvist aftager i tykkelsen og hvert med en falset, fladbuet glug (fig. 11). Gavlene er affasede mod tårnets hjørner, hvor pyramidespirets *†gratspær* var placeret, og i den nedre del af østgavlen er tre bjælkehuller til

Fig. 8. Tårnet set fra vest (s. 3958). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The tower seen from the west.*

Fig. 9. Tårnets mellemstokværk set mod nord (s. 3959) samt henstillede dele af kalkevogn (s. 3966). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The middle floor of the tower looking north with parts of a limewashing apparatus.*

stikbomme bevaret. Spiret, der første gang er omtalt i kirkens regnskab 1631–32, hvor det undergik en større reparation (jf. ndf.),³¹ kan være sløftet 1743, jf. en tidligere renovering, hvortil henvistes i ældre årstal i murankre på sydsiden (jf. fig. 21b).

Eftermiddelalderlige ændringer og tilføjelser. 1569 blev kirkeværgerne af kongen tilstået halvdelen af tienden 'til kirkens bygning'.⁶

Tårnet er tidligst nævnt 1623–24, hvor Jørgen Murmester fra Kolding reparererede syd- og vestfacaderne med 1.000 mursten, fire læster kalk og 12 murankre.³²

1631–32 gennemførtes en større reparation af tagværk, tagbeklædning og vindfløj (s. 3966). Materialerne omfattede bl.a. to store egetræer af 12 alens længde, der blev opsat som hjælpespær under to forrådnede spær, og som blev fastgjort med jernbånd; hertil kom en kongestolpe ('egeopstander') samt supplerende bjælker og bånd. Til

tagbeklædningen blev tre store egetræer hugget til 4.000 spån, der blev 'sydet', dvs. imprægneret med trætjære og af to karle på ti dage 'ophængt og strøget' (atter med tjære) på spirets syd- og vestside. Spånerne blev tilvirket af fem mand på 32 arbejdsdage, hvorunder også spånernes sømhuller blev gennemboret. Arbejdet omfattede tillige opstilling af stillads samt en sammenbinding af tagværket. Af yderligere materialer forbrugtes to dusin lægter samt en mængde bly til skotrender. Arbejdsstyrken bestod bl.a. af Johan Krestensøn Schørtecker, der af forskellige omgange blev hentet ved Ullerup Kirke, Follerup Mølle og i Kolding. I forbindelse med arbejderne blev der fremstillet to nye trapper, den ene fra 'jorden og op på tårnloftet', den anden fra loftet og op 'over klokkeværket'; årets samlede udgifter beløb sig til 262,5 rdlr., 6 mk. og 12 sk., hvoraf kun ca. 17 rdlr. ikke gik til tårnreparationen.

Den søndre tårnmur blev atter repareret med 1.000 mursten 1632–33, hvor nogle kvadre endvidere var faldet ud, og andre måtte understøttes af ‘pæl og stager’; kvadrene blev genindsat og murværket kalket.³² Året efter var turen kommet til vestfacaden, hvor 500 nye mursten blev indsat og hele facaden fuget om. Tårnet blev ved denne lejlighed kalket rødt (jf. s. 3966).³²

Tårntaget blev 1641–42 taget under behandling igen, denne gang med anvendelse af 3.000 egespån samt lægter til spir og ‘karnapper’, dvs. pyramidespiret og de fire trekantgavle. ‘Det nørre Karnap’ fik endvidere fornyet mønningen med et 4 alen langt stykke egetræ, og derudover blev der anskaffet bly til tre skotrender. Yderligere blev enkelte, sammensunkne spær understøttet med ‘lange stræbere’. ‘Skærtækkeren’ blev hentet i Kolding.³²

1700 fandt synet, at spiret kunne repareres, selvom der indvendig fattedes en del tømmer,⁷

og 1732 blev 1.400 spån fremstillet af to egetræer fra kirkens skov oplagt. Spånerne skulle fæstnes på nye egebrædder.³³ 1735 var tårnstigen ikke anvendelig, og en ny på 16 alen skulle anskaffes.³³

En datering af anlæggelsen af det nuværende sadeltag er ikke bevaret i de skriftlige kilder, men et muligt årstal kunne – som nævnt ovenfor – være 1743.

1827 var der over tårnrummet sat et nyt loft af fyrrebjælker,⁷ men 1853 var tårnloftet brøstfældigt og ønskedes udskiftet.²⁷ På tårnets søndre side ønskedes 1865 indmuret ‘en del’ nye sten,²⁷ og endelig foretoges en større skalmuring 1881, jf. nuværende murankre.³⁴ En større renovering af tag og murværk gennemførtes 1987–88 (arkitektfirmaet J. Malling Pedersen, Vejle), og i mindre omfang 2016.

Kor og skib blev 1883 genopført fra grunden ved murermeister S. L. Gynther, Kolding, un-

Fig. 10. Klokketovværkets glæmhuller set mod vest (s. 3960). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The peepholes of the belfry looking west.*

Fig. 11. Tårnets østre trekantgavl set mod øst (s. 3960). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The east gable triangle of the tower looking east.*

der opsyn af den kongelige bygningsinspektør L. A. Winstrup. Gynther havde i årene forinden forestået byggerierne af kirkerne i Dalby og Nr. Bramdrup (Nørre Tyrstrup og Brusk Herred), og skulle 1887 få til opgave at opføre Almind Kirke (Brusk Herred). Projektet i Skærup var kommet i stand efter udsættelser af en række vedligeholdelsesarbejder, hvis store omfang resulterede i forslaget om en regulær nybygning af kirken, der ved samme lejlighed blev udvidet.²⁷ Ved et ekstraordinært syn den 23. oktober blev der udtrykt stor tilfredshed med arbejdet og bygmesteren, og kirken blev herefter indviet fem dage senere.²⁷

I forhold til det romanske anlæg er der tale om en ret nøjagtig kopi, der ved første øjekast virker ganske autentisk, hvilket ikke mindst skyldes, at de originale granitkvadre er genanvendt sammen med nye mursten. Den traditionelle grundplan bibeholdtes, dog således at skibet blev forlænget

med ca. 3 m mod øst, hvorved koret blev forrykket med en tilsvarende længde. Også bredden på skibet øgedes, således at murene i hver side nu springer $\frac{1}{2}$ m frem for tårnet, med hvilke det tidligere var jævnbredt. En væsentlig reducere af murtykkelsen medfører dog, at skibet indvendig er et par meter bredere end forgængerens, koret knap 1 m.

Kvadermurværket rejser sig over 12 skifter – på koret 11 – over en skråkant, der på skibets sydøstre hjørne erstattes af en glat, kegleformet figur (fig. 13). Korets østfacade er derimod helt af kløvet kamp, hvilket må skyldes, at kvadrenes antal ikke helt slog til i den nye, udvidede bygning; over vinduet er indsat en kværnsten.

Koret har tre vinduer, hvoraf de to i langsiderne med rundbuede kilestensstik er af nyhugget kvadermateriale fra 1883, mens vindueskvadrene i det østre er genbrugt fra den romanske kirke.

Fig. 12. Kirken set fra syd. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church viewed from the south.*

De omfatter en rundbuet monolitoverligger, hvor buen er ledsaget af en rille, samt af smigede karmsten og en sålbænksten. I trekantgavlen er

Fig. 13. Detalje af skibets sokkel, sydøsthjørne (s. 3963). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Detail of the plinth of the chancel, south-east corner.*

mod loftet genbrugt en tilsvarende åbning, der dog har en sammensat overligger. Skibets vinduer – to i hver side – svarer til korets nye vinduer, åbningerne dog med en lidt større dimensionering.

Indre. Korets og skibets vægge er pudsede og hvidtede, og bygningsdelene forbindes ved en rundbuet korbue, hvis stik er uden markerede vederlag. Korets gulv er hævet tre trin over skibets, muligvis som følge af tilstedeværelsen af gravlæggelser i korets sydlige del (s. 3999). Begge bygningsafsnit har flade lofter med kantprofilerede loftsbjælker, der i skibet understøttes af en langsgående drager med hængeknopper. Bjælkerne suppleres af profilister og prydes i korets længdeakse af rektangulære felter med blomster i relief.

Vedligeholdelser. Korets mure revnede 1905 'bestandigt', hvilket forklarede med, at det er bygget over gamle grave.¹⁶

En *restauration* 1952 (arkitekt Kristian Pedersen, Vinding), omfattede bl.a. diverse arbejder i tårn-

rummet, hvor indgangsdørene fornyedes, loftet blev hævet og pulpiturtrappen anlagt (jf. s. 3959).

Gulve. Korets gulv er belagt med gule, oktogonale fliser med mellemliggende små, kvadratiske og sorte sten. Et parti tilsvarende fliser er henlagt på loftet og er på bagsiden stemplet »DITHMER« (Rendbjerg Teglværk, Broager, nedrevet 1928).³⁵

Skibets midtergang og tårnrummets gulv består af kvadratiske, gule fliser, mens gulvet i skibets østende har gule tegl i normalformat. Trineerne til koret består af gule mursten i munkestensformat. Kvadratiske fliser henlagt på loftet svarer til midtergangens og er stemplede »EBELING / EGENSUND« (Prinzenhof Teglværk, Egernsund, nedlagt 1917).³⁶ Under stolene er der plankegulv.

Tagværkerne, af fyrretræ, er fra 1883. Korets har syv spærfag med et enkelt hanebånd, der dog se-

nere er forkortet. Skibets tagværk har 18 spærfag og er et åstag, dog kun med sideåse, støttet af skråstivere. De ordinære fag har et enkelt hanebånd, hvorimod hovedspærfagene – hvert femte – udgøres af et hængesværk bestående af en med drageren (jf. ovf.) forbundet hængesøjle samt underspær og skråbånd (jf. fig. 5).

Tårnets tagværk består af syv spærfag med bindbjælker, korte stivere og et hanebånd (jf. fig. 11). Alle spær er af fyrretræ, der muligvis stammer fra 1905, hvor tårnets spær skulle fornyes.¹⁶ I tagværket (bjælkelag og hanebånd) indgår dog genanvendte egespær og en kongestolpe. Stiverne, af egetræ, har muligvis også gammel hævde.

Klokkestolen, der er forankret i murværket, er opstillet ud for sydmurens vestre glæmhul og består af to stolper mellem fod- og topremme, stolperne støttet af skråstivere. De øvre remme er

Fig. 14. Kirken set fra sydøst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church seen from the south-east.*

Fig. 15. Tårnets vindfløj (s. 3966). Foto Arnold Mikelsen 2023. – *The tower's wind vane.*

forbundet af en tværgående, kæmmet rem (jf. fig. 10 og 47).

Tagbeklædning. Kor og skib dækkes siden 1990 af blytage (T. Hermansen & Søn, Åbybro), mens tårnet er belagt med røde vingetegl. En blyplade på korets nordside har sammenskrevne initialer »H H« og herunder årstallet 1990. Atter herunder er en utydelig indskrift.

†*Tagbeklædning.* Kor og skib var siden opførelsen tækket med skiferplader, der blev udskiftet 1990.³⁷

Farveholdning. Kor og skib står udvendig i blank mur, mens det indre er kalket, hvorimod tårnet er kalket ude som inde. Skibets loftsbjælker og brædder er mørkbejsede med røde kontureringer, samme farve som også hængeknopper og blomstersnit. Opmalet 1999.

†*Farveholdning.* 10 pd. brunrødt indkøbt til tårnet 1633–34 vidner om, at facaderne på dette tidspunkt var rødkalkede.³²

Kalkevogn. En kalke- eller vindevogn (1900-tallet?) uden bundbrædder, men med tilhørende stikbomme er henstillet i tårnets mellemstokværk (jf. fig. 9). Vognen består af to separate trærammer med vinder og 'løbehjul'. Sidstnævnte er på fælgens jernring udstyret med små, vinkelrette tænder, hvorved hjulet med en pal kunne låses (jf. Kauslunde Kirke, DK Odense 6345).

Opvarmning. Et luftvarmeanlæg, placeret i den allerede eksisterende fyrgrav i skibet og som tilsluttedes et olieopvarmet kedelanlæg i graverhuset, blev installeret 1971.³⁸ Fornyet 2011.

†*Opvarmning.* En *kakkelovn*, der 1888 skulle males i lys farve eller poleres,³⁹ blev på ukendt tidspunkt erstattet af et *kalorifereanlæg* (Hess, Vejle) placeret i en grav i skibets østende. En skorstenspipe blev nedtaget 1974 (jf. fig. 62).⁴⁰

Elektricitet blev indlagt i kirken 1933, idet udgifterne blev afholdt gennem frivillige bidrag.⁴¹

Vindfløj. En fløjstang (fig. 15) opsat midt på tårnets tagryg bærer en fane af form som et draghoved og med Christian IV's kronede monogram, øverst kronet af en variant af patriarkalkorset; under fanen en kugle. Senest renoveret 1988.

I sin ældste form stammer vindfløjen fra 1631–32, hvor et 'nyt træ' op igennem tårnet blev opsat, klædt i bly, og hvorover en jernstang var fikseret af skinner og tre store ringe. Hertil indkøbtes en kobberfløj med 'Beckenit', dvs. en kugle, sammensat af to skåle, der blev forgyldt af Anders Maler.³²

Kalkmaleri. En kalkmalet, geometrisk bort pryder korets vægge øverst i nord og syd mellem bjælkerne. 1921 blev hele kirken malet, væggene 'til en bort to alen over gulvet'.⁴²

Fig. 16. Kirken set fra nord. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church seen from the north.*

DEN NEDREVNE †KIRKE

Det kor og skib, der blev nedrevet 1883, var stedets oprindelige kirke fra romansk tid. Som det fremgår af de bevarede synsforretninger op til nedrivningstidspunktet, var der til det sidste mange udfordringer forbundet med bygningens vedligehold (jf. s. 3970), og med vedtagelsen af det radikale, 1877 fremkomne forslag om en rekonstruktion af bygningen (jf. s. 3955) var den gamle kirkes skæbne beseglet – dog således at byggematerialerne genbrugtes i den nye bygning. Kirken blev undersøgt 1878 af Erik Schiødt, der udarbejdede en registrering af kirken omfattende opmålinger og en beskrivelse, og hertil slutter sig supplerende materiale af L. A. Winstrup og S. L. Gynther (jf. fig. 17, 19a-b, 20 og 21a-c).

Af dokumentationen fremgår, at anlægget havde en samlet længde på beskedne knap 20 m, hvoraf koret udgjorde en tredjedel, mens skibet, der samlet set var en murtykkelse bredere, indvendig var udlagt over to kvadrater.

Murene hvilede på en *skråkantsokkel*, hvorover *granitkvadrene* var opmuret i lige, gennemløbende skifter, der opefter aftog i højden (jf. s. 3962 samt fig. 17 og 21a-b). Kvadrene var på syd- og østsidens 1635-36 flere steder faldet ud, hvilket foranledigede en større omsætning af murværket.³²

Af *dørene* var endnu den søndre intakt og i brug, mens tilmurede *vinduer* var bevaret i henholdsvis korets østmur og skibets sydmur. Sydportalen var i det ydre udformet som en rundbuet åbning med glatte, hjørnehugne karmsten og kilestensstik, hvorimod døren mod det indre var vandret afsluttet; åbningen var i murlivet plankedækket (fig. 19a). Norddøren, hvis udformning ikke er nærmere beskrevet, og som blot betegnedes som tilmuret, var placeret lige over for syddøren. De smigede vinduer var begge rundbuede og med salsbænksten.

I det *indre* var både kor og skib dækket af et fladt bjælkeloft, hvor brædderne var påsømmede bjælkernes underside. 1617-18 var det blevet fornyet med fyrreplanker,³² og 1811 var der mu-

Fig. 17. Prospekt set fra sydøst. Erik Schiødte 1878. – *View from the south-east.*

ligvis kassetloft, hvoraf flere 'tavler' var rådne.⁷ *Korbuen*, med en bredde på blot ca. 2,5 m, var rundbuet med profilerede kragbånd og skråkantet sokkel mod åbningen. Korets gulv var i forhold til skibets hævet med to trin.

Eftermiddelalderlige tilføjelser. Våbenhuset, der var placeret ud for skibets syddør, var en lav, teglhængt bindingsværksbygning med trekantgavl af

brædder og tavl af gule mursten (jf. fig. 17 og 21a-b). Som anført ved årstallet på sydgavlen var det opført 1814, hvor det afløste det gamle, der var 'nedbrudt af ælde'. Til byggeriet var blandt andet anvendt kirkegårdens stakitport og låge, der var 'lagt ind i våbenhuset'.⁴³ Det indre, der ikke fik et loft før 1827,⁴³ blev oplyst gennem et rundbuet vindue i østmuren, der dog først synes

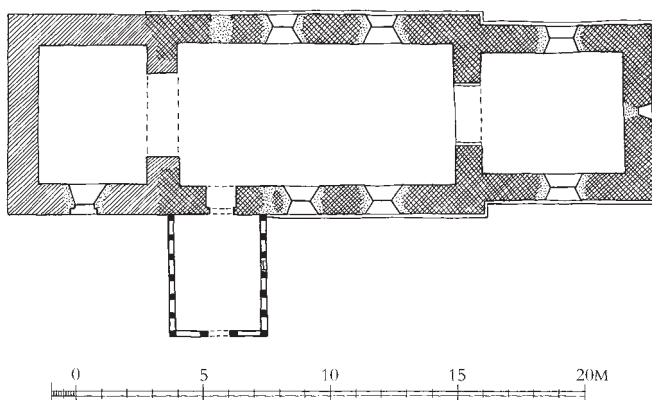

Fig. 18. Plan af nedrevne kirke. 1:300. Erik Schiødte 1878, suppleret og tegnet af Anders C. Christensen 2023. Signaturforklaring s. 9. – *Plan of demolished church. Key on p. 17.*

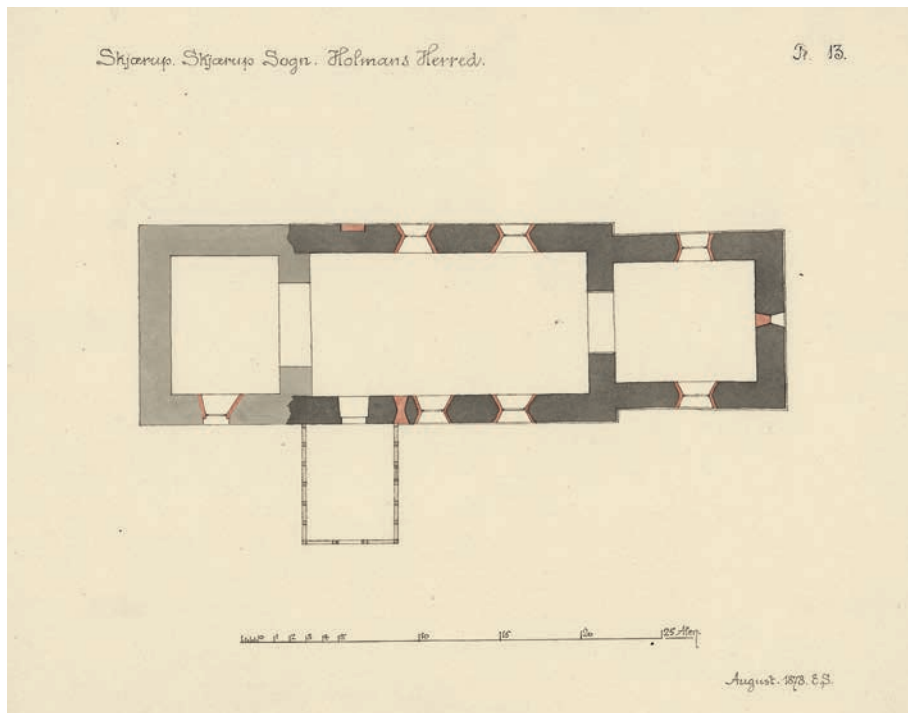
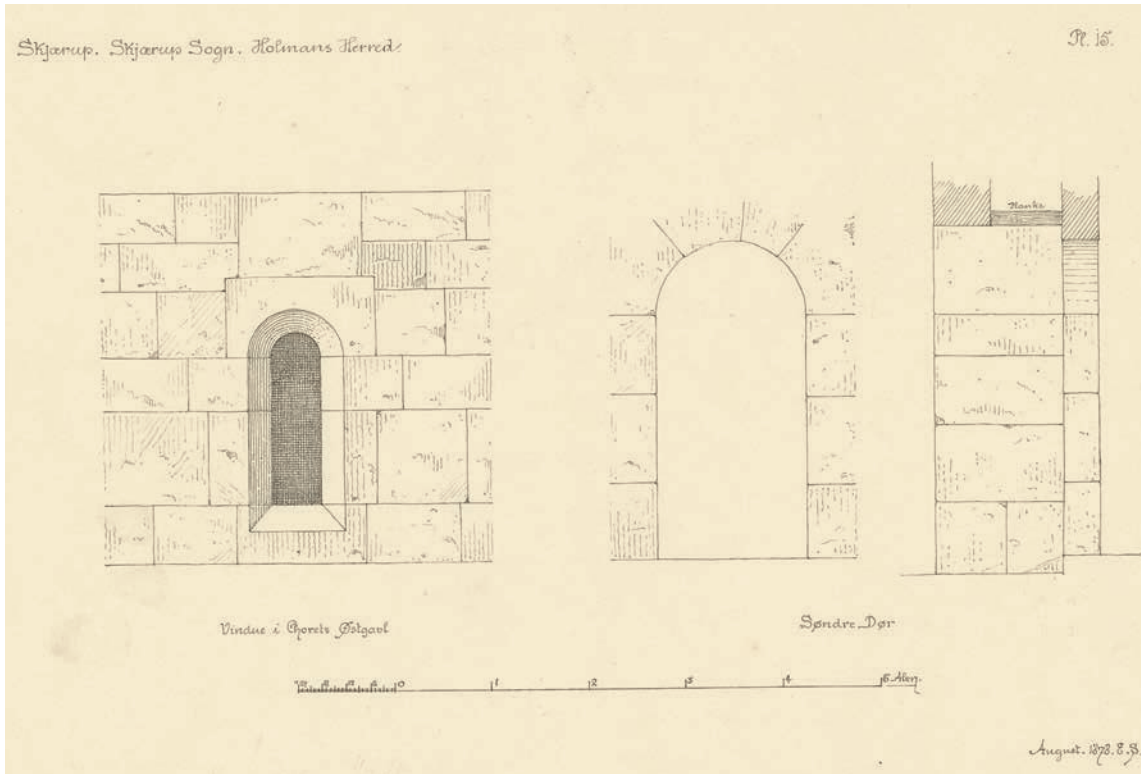

Fig. 19a-b. Opmålinger. Målt og tegnet af Erik Schiødte 1878. I NM. a. Korets østvindue og skibets syddør. 1:50. b. Plan. 1:300. — a. The east window of the chancel and the south door of the nave. b. Plan.

at være indsat 1856, hvor der ønskedes et eller to buede vinduer mod øst.⁴⁴ Bygningen var hvidtet både ud- og indvendig.

Et ældre våbenhus – ligeledes af bindingsværk – var blevet opført 1623–24, hvor det afløste et ældre våbenhus, der var fuldstændig ‘nedfaldet’.³² Til arbejdet blev indkøbt to store og to ‘passe-lige’ egetræer, der over otte dage blev skåret til tømmer af fire savkarle. Yderligere en tømmer og to svende opførte det tømrede rammeværk assisteret af seks karle, for hvilken de modtog en tønde øl samt løn. Til taget indkøbtes 500 tagsten samt lægter, ligesom et mindre parti mursten anskaffedes til supplering af de gamle sten, der blev brugt til at mure tavlene. Murermesteren, der sammen med sine svende foruden lønnen modtog to tønder øl, blev transporteret frem og tilbage fra Vejle. En murermester måtte dog hyres allerede 1625, hvor dele af væggen var ‘udfalden’. En snedker fremstillede en ny egedørfløj ‘med tilbehør’, og en lang skammel blev anskaffet af kirkeværgen.

Allerede 1633–34 var våbenhuset imidlertid ‘slet forfalden på tag og vægge’, hvorfor erhvervelsen af bl.a. 750 tagsten, 250 mursten og en læst kalk var nødvendig.³² Fodstykket var på østsiden 1791 rådnet bort, ligesom taget var utæt året efter.⁴⁵

Fig. 20. Tværsnit gennem koret set mod vest. 1:300. S. L. Gynther 1881. I NM. – Cross section through the nave looking east.

Eftermiddalderlige reparationer og vedligeholdelser. 1559 gav kongen halvparten af tienden ‘til kirkens bygning’.⁴⁶ 1700 var loftet brøstfældigt,⁷ og 1719 blev enkelte kvadre på korets nordside omlagt.⁷

1773 var kirken nyistandsat, og intet af hverken mur eller tømmerværk var brøstfældigt.⁷ 1791 var kvadrene på især tre steder på nordsiden kommet ud af orden, hvilket udbedredes ved en istandsættelse 1792.⁷ Skibets loft bestod 1791 af et bræddelag, der var løst, og som ingen turde bevæge sig ud på, og hvoraf enkelte lister frygtedes at kunne falde ned på menigheden.⁷ Desuden var taget så utæt, at det i regnvejr ‘dryppede stærkt i stolene’.⁷ I 1800-tallets begyndelse var der problemer med store partier af korets kvadre, der skulle omsættes, så de ikke faldt helt ud.⁷

Kirken blev 1821 betegnet som en ‘fast, stærk og god bygning uden betydelige mangler’,⁴⁷ men 1827 var det meste af loftet yderst brøstfældigt, da det var ødelagt af regnvand,⁴³ og 1862 blev det anført, at granitten på korets nordside burde nedtages og genopmures.²⁷

Et accelererende forfald er indirekte dokumenteret i de mange materialer, der i løbet af 1800-tallets sidste halvdel tilførtes kirken i form af mursten, bly, sand, kalk, egetræ, tømmer og brædder med mere.⁴⁸

Gulve. Kirkegulvet var umiddelbart for nedrivningen belagt med mursten, der ifølge Erik Schiødt var nye. 1635–36 blev der anskaffet 60 mursten til altergulvets reparation, og tre år senere indkøbtes 100 mursten til erstatning for de manglende sten i ‘kirkegulvet’.³² 1735 ønskedes gulvet belagt med mursten.³³

Vinduer. En glarmester fra Vejle og hans svend reparerede 1632–33 kirkens blyindfattede vinduer, hvorunder fire blev helt fornyet. 1648–50 foretoges atter reparationer.³²

1820 bemærkedes, at vinduerne var for få og små,⁴⁹ hvilket gentoges 1831.⁴³ 1837 ønskedes et nyt vindue mod nord, lige for indgangen, for at give bedre lys og længere oppe i kirken endnu et fag. 1844 ønskedes det til pulpituret grænsende vindue gjort større.²⁷ Et nyt og større vindue skulle 1850 indsættes i nordsiden af det ‘alt for mørke’ kor. Det skulle have den samme størrelse som det søndre vindue.²⁷

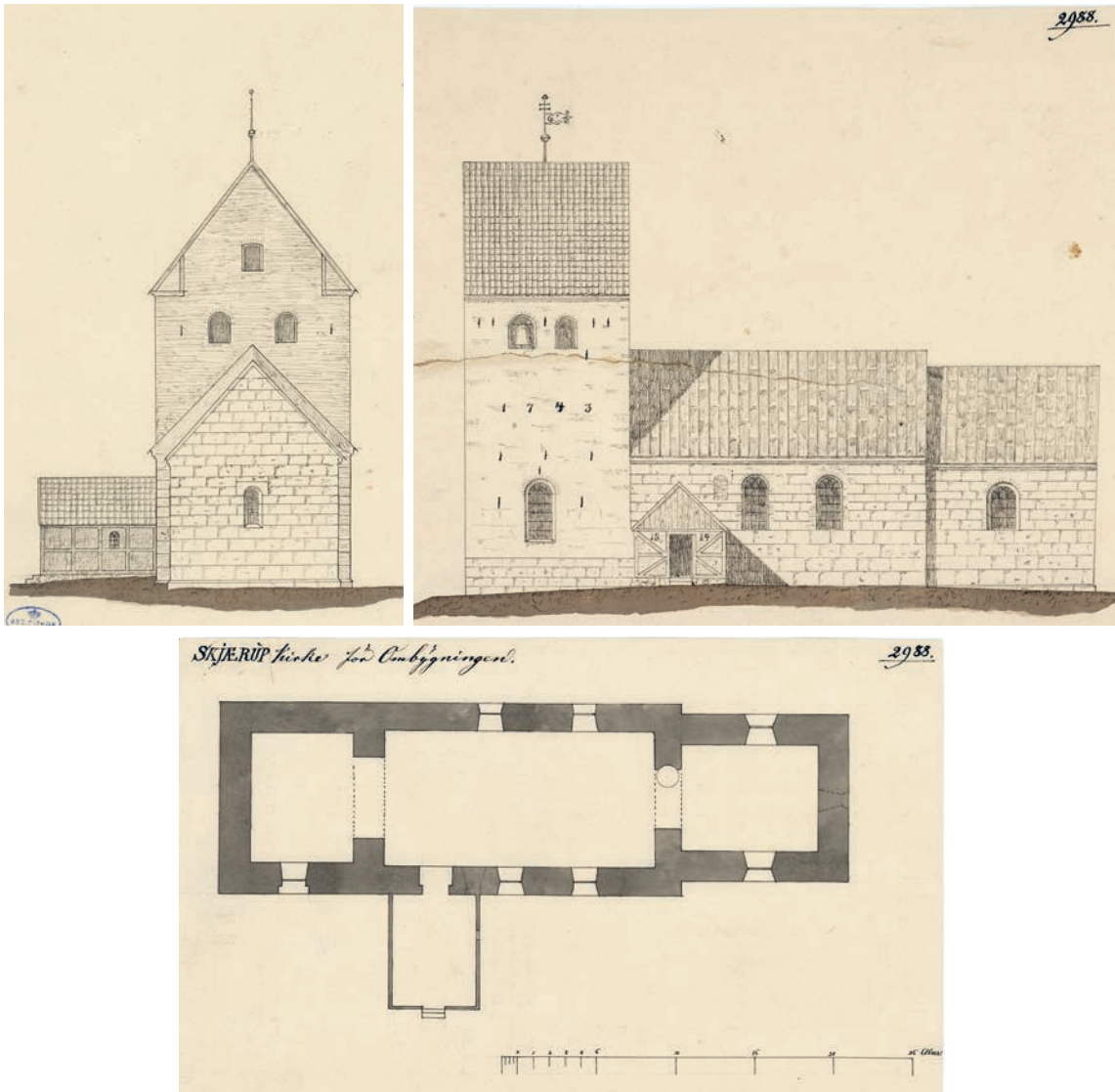

Fig. 21a-c. Tegninger. 1:300. a-b. Opstalter af øst- og sydfacader. c. Plan. L. A. Winstrup o. 1880. I NM. – a-b. Elevations of east and south sides. c. Plan

Tagværker. Tagtømmeret skulle dels fornyes, dels udbedres 1866, helst med anbringelse af en muret gesims.²⁷

Tagbeklædning. Kor og skib var dækket af bly, hvorimod tårnet og våbenhuset var tegltækkede. 1633-34 blev nogle nedfaldne tavler bly på kirkens nordside genoplagt, og 1641-42 blev kortaget repareret med 1,5 skippd. og 5 lispd. bly. 10 år senere var en del af blyet på skibets sydside stjålet, men da kirken kun havde en ringe indkomst og

dertil gæld, måtte der oplægges otte fyrreplanker i stedet.³² Blytaget blev 1732 forbedret med to skippd. bly foruden en del af det gamle, der skulle omsmeltes.³³ 1866 skulle hele kirkens blytag nedtages og erstattes af nyt.²⁷

Farveholdning. I 1840'erne trængte den 'temmelig' mørke kirke til at blive opmalet.²⁷ 1856 skulle loftet i våbenhus og kirke males med olie- eller vandfarve,²⁷ og 1878 var koret og skibet med undtagelse af nordsiden udvendig kalket.

Fig. 23. Kirkens indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church interior looking east.*

Alterbord, 1934, af gule teglsten, 154×90 cm og 102 cm højt, muret i krydsskifte med genbrug af det romanske *†*alterbords (jf. ndf.) granitbordplade, der måler 166×99 cm og er 14 cm tyk med affaset underkant. I bordet er en tom *helgengrav*, 24×17 cm og 3,5 cm dybt med et 4 cm dybt cirkulært hul i midten. Graven dækkes af en granitplade. Alterbordet står 83 cm fra korets østvæg.

Det middelalderlige *†*alterbord var opmuret af munkesten og dækket af den granitplade, der er genanvendt i det nuværende alterbord.⁵² Nedrevet i forbindelse med kirkens genopførelse 1883.

*†*Alterbordspanel, 1600-tallet, kasseret 1883.⁵²

*†*Alterklæder. 1-2) 1641 blev alterklæderne stjålet, og sognefolket bekostede anskaffelsen af nye.⁵³ 3) Nævnt 1700 som 'ikkun slet'.⁷ Det er muligvis det samme klæde, der 1722 var så ringe, at det måtte udskiftes.⁷ 4) Nævnt 1807, af rødt plys, oprindeligt med silkesnøre og sølvkrone, der imidlertid manglede 1807, idet der kun var et stort hul på midten efter kronen, der var afskåret og stjålet.⁷ 5) Nævnt 1842, da det ønskedes

fornyet.²⁷ 6) Anskaffet 1869.²⁷ 7) Nævnt 1932, da brokade og guldkors blev fornyet.¹⁶

Altartavle (fig. 25-29), o. 1500, fra et værksted, som V. Thorlacius-Ussing har navngivet 'Skærupmesteren' efter denne tavle. En trefløjet skabsaltartavle med hængslede fløje. Midtskabet måler 206×143 cm og er 28,5 cm dybt. Det rummer en skulptur af Den apokalyptiske Madonna i en mandorla. Maria er vist stående på måneseglet, hun har udslået og bølgende hår, der falder over hendes skuldre og ryg under en krone med krabbeblade, der symboliserer, at hun er Himmels Dronning. Hun er iklædt en lang, folderig kjole og kappe. Hun bærer Jesusbarnet på højre arm og rækker det et æble med venstre hånd (fig. 26). Jesusbarnet er iklædt en lang kjortel og tager imod æblet med begge hænder; en akt, der henviser til, at Jesus skal forløse syndefaldet (jf. f.eks. Rom 5,12-21). Maria omgives af en mandorla af skyer, hvorimellem de 12 apostle træder frem i halvfigur. Efter man 1946 tilføjede attributter til de figurer, der ikke havde en, er rækkefølgen følgende: På nordsiden ses fra oven Peter med nøglen,

Andreas med sit kors, Johannes med kalken, Judas Thaddæus med kølle og bælte om livet, Matthæus i præsteklæder og med korsstav og Bartolomæus med kniven. På sydsiden ses tilsvarende Paulus med sværd, Jakob den ældre med vandrestav og hue med ibsskal, Jakob den yngre med valkestok, Thomas med spyd(?), Simon med en kort sav og sluttelig Matthias med økse. Midtskabet prydes foroven af en fornyet baldakin udført som en flad kølbue prydet af krabbeblade, og forneden er etableret et glat smalfelt. Altertavlen hviler på en høj og glat predella fra 1946, der er udført som et skab med låger mod altertavlens bagside.

Fløjene er vandret inddelt i to felter, begge forsynet med baldakin formet som en flad kølbue med udskåret stavværk samt kronende krabbeblad. Alle fløjenes fire felter hviler på fodfelter, hvoraf de øvre nu er glatte, mens der i de nedre

felter er udskåret, gennembrudt og geometrisk ornamentik med et centralt medaljonmotiv og mod enderne halvmedaljoner.

Nordfløjens nedre felt viser *Bebudelsen* (fig. 28). I venstre side står den bevingede ærkeengel i en let knælende positur. I højre hånd holder han en lilje, mens han gør en talende gestus med venstre. Maria er i relieffets højre side med langt, løst hår, lang kjole og en kappe, der folder elegant mod gulvet. Hun knæler ved en læsepult, men har vendt sig let mod englen, mens hun holder bogen opslået med venstre hånd og gestikulerer med højre. Mellem dem er i baggrunden et bord med en kande. Placeringen af *Bebudelsen* i dette nedre felt er sekundær, eftersom det 1792 er oplyst, at feltet stod uden figurer.⁷

Sydfløjens nedre felt viser *Kongernes Tilbedelse* (fig. 29). Maria sidder i venstre side iklædt kappe

Fig. 24. Korets indre. Foto Arnold Mikkelsen 2023. — *The interior of the chancel.*

Fig. 25. 'Skærupmesterens' altertavle, o. 1500 (s. 3973). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – Altarpiece by 'the Skærup master', c. 1500.

og lang kjole og med en krone på hovedet. Hun holder Jesusbarnet i sit skød, og han leger med et bæger, som præsenteres af den knælende Kasper, hvis krone ligger på gulvet foran. I relieffets højre side står den kronede Balthazar med langt hår og skæg og endelig Melchior, der er glatraget og har kort, kruset hår. Han holder sin krone i venstre hånd og en monstrans i højre.

Reliefferne i fløjenes øvre felter er indsat i altertavlen 1883 og svarer hverken i udførelse eller emnekreds til altertavlens oprindelige dele.⁵⁴ I nordfløjen ses *Jesus for Pilatus*. Jesus står med hænderne samlet foran sig, han er iklædt en lang kjortel og holdes fast af to soldater, hvoraf den ene er iklædt rustning. En tredje soldat anes bag Jesus. I relieffets højre side sidder den turbanklædte Pontius Pilatus på en højrygget trone, idet han vasker sine hænder i et fad, en tjener holder frem. Sydfløjen fremviser nu *Korsvandringen*. Jesus er i reli-

effets midte, tyngtet under vægten af korset. Foran ham står en soldat i rustning. Han holder i rebet, der er bundet om Jesus, og løfter sin højre hånd til et slag. Bag Jesus ses Simon fra Kyrene, der løfter op i korset, mens Maria og Johannes ser på.

Altertavlens fløje er nu fastholdt i åben tilstand. Lågerne (*første stand*) er glatte og indrammet af en smal og enkel profilliste.

Skabets rammeværk står i blank eg med forgyldte bagplader og enkelte detaljer i støvet blå, okker og guld. Bagsiden af skabet er malet ensartet rødbrun, bortset fra at der på nordre fløj er bevaret en ældre indskrift i sort fraktur på okker: »Anno 1691 (...) lod Anna Hans daatter Buch Ped-/ er Raffins Skeerup dette/ Alter staffere Paa sin egen/ bekostning til Gud Ere og/ hendes (...) hukom(m)else/ som her under hviller/ (A).H.(P). R.«, der viser, at istandsættelsen blev udført på Anne Hansdatter Buchs (jlf. også grav-

Fig. 27. Judas Thaddæus med sin kølle. Detalje af altertavlen, o. 1500 (s. 3973). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Jude the Apostle with his club. Detail of altarpiece, c. 1500.*

sten nr. 2, s. 3996) foranledning og givetvis som minde over hendes afdøde ægteemand, forhenværende kirkeværge og herredsskriver Peder Jensen Ravn (†o. 1687).⁵⁵ På den rødbrune bund læses

Fig. 26. Jesusbarnet tager æblet. Detalje af altertavlen, o. 1500 (s. 3973). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Jesus takes the apple. Detail of altarpiece, c. 1500.*

desuden med sorte versaler: »Aar 1946 istandsattes altertavle,/ prædikestol og Hans Hansens epita-/ fium under Nationalmuseet/ E V J (dvs. Einar V. Jensen)«.

Francis Beckett tillagde i 1926 tavlen en lybsk billedskærer, han benævnte 'Bergensfarer-mesteren',⁵⁶ og mente, at den måtte være et af hans tidlige værker. Efterfølgende er denne billedskæ-

Fig. 28. Bebudelsen, relief fra altertavlens nordfløj (s. 3973). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *The Annunciation, relief from the north wing of the altarpiece.*

rer blevet kaldt 'Imperialissimamesteren' efter en hyppigt forekommende indskrift på altertavlerne (jf. *DK Sjyll* 2833 ff.) og opfattet som en elev af Bernt Notke.⁵⁷ Nu hersker der imidlertid enighed om, at denne store værkgruppe udspringer fra flere forskellige værksteder spredt over både Nordtyskland og Skandinavien.⁵⁸ Med udgangspunkt i Skæruptavlen har V. Thorlacius-Ussing

udskilt en gruppe arbejder fra denne større 'Imperialissimagruppe' og knyttet dem til en formentlig østjysk billedskærer, han gav nødnævnet 'Skærup-mesteren'.⁵⁹ Gruppen omfatter altertavlerne i Horsens Hospitalskirke (*DK Århus* 6072), Smidstrup (Vejle Amt) og Skjern (Viborg Amt) samt en del mindre billedskærerarbejder, herunder to helfigurer fra Møgeltønder (*DK Sjyll*

Fig. 29. Kongernes tilbedelse, relief fra altertavlens sydføj (s. 3973). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *The Adoration of the Magi, relief from south wing of the altarpiece.*

1310, 2821). Det er endvidere foreslået, at også Horsens Klosterkirkes altertavle og korstole kan høre til gruppen (DK Århus 5781); altertavlens skildring af *Kongernes Tilbedelse* følger samme forlæg, som er benyttet i både Skærup og Skjern.

Altertavlen er nævnt første gang 1700 og siden af Søren Abildgaard 1771 som værende »fra Catolske Tider men uden inscript«. 1792 mang-

lede figurerne i det nedre felt af nordfløjen; man anbefalede, at altertavlen blev malet eller i det mindste rengjort.⁷ 1842 skulle både den og prædikestolen opmales.²⁷ 1844 malede man *Bønnen i Getsemane Have* på midtskabets bagplade og lod det indramme af søjler og en gavl,⁶⁰ og senest på dette tidspunkt må Den apokalyptiske Madonna være flyttet til nordfløjen, mens de to bevarede

relieffer med mariologiske motiver blev indsat i sydflojen.⁶¹ På predellaen var malet *Nadverens Indstiftelse*. Det var utvivlsomt også på dette tidspunkt, der blev tilføjet to frisøjler, der bar en trekantgavl med versalindskriften »Lov Priis og Ære«; disse dele opbevares nu på kirkeloftet.

Det ene af de to nu forsvundne fløjrelieffer var som nævnt fjernet fra altertavlen 1792, mens det andet må være udtaget senest ved denne ombygning af altertavlen. Begge relieffer befandt sig endnu i kirken i 1800-tallets sidste del om end i stærkt ødelagt tilstand.⁶²

I forbindelse med opførelsen af den nye kirke blev altertavlen 1883 restaureret af konservator Steffensen.¹⁶ Ved den lejlighed blev midtskabet let forandret og rammestykkerne fornyet i både bund og top, mens sidefløjenes profilerede kant blev forandret.⁶³ Han ændrede endvidere fløjenes montering til midtskabet, tidligere havde de været boltet fast,⁶³ og kasserede predellaen, så skabet kom til at stå direkte på alterbordet.⁶⁴ Til

restaureringsarbejdet genanvendte Steffensen et stykke af et krabbeblad af eg, der stammede fra en korstol i Aarhus Domkirke (*DK Århus* 536), og supplerede dette, så det dannede et topstykke af krabbeblade i hele tavlens bredde.⁶⁵

1946 blev altertavlen (ligesom prædikestolen og epitafium nr. 1) istandsat af Einar V. Jensen, hvilket er mindet i kirken i form af en malet indskrift på altertavlens bagside (jf. ovf.).⁶⁶ For altertavlens vedkommende omfattede istandsættelsen en gennemgående reparation af snedkerarbejdet, tilføjelse af afbrækkede dele samt manglende attributter til de fleste apostle samt til Bebudelsesenglen. Den sekundære topfrise blev kasseret og en ny predella udført (jf. ovf.). Ved istandsættelsen blev iagttaget kridtgrund og ganske få farverester, der ikke gav noget væsentligt indtryk af altertavlens oprindelige bemaling.

Altersæt (fig. 30), 1672, anskaffet af sognepræst Clemens Sørensen på oberstløjtnant Wilchen og menighedens bekostning. *Kalken* er 22 cm høj

Fig. 30. Altersæt, skænket 1672 af Clemens Sørensen på oberstløjtnant Wilchen og menighedens bekostning (s. 3980). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – Altar set donated in 1672 by Clemens Sørensen and paid for by Lieutenant Colonel Wilchen and the parishioners.

Fig. 31. Oblatæske udført 1862 af Julius Rudolph Hogrefe, Vejle (s. 3981). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Wafer box made in 1862 by Julius Rudolph Hogrefe, Vejle.*

med sekstunget fod, der har zigzagindgraveret standkant og bred fodplade. Langs tungernes rand løber en indgraveret indskrift i versaler: »Gud til Ære Skierup Kierche til zirat hafver H. Clemend Søfrenson aar 1672 ladet denne kalch oc disch gjøre paa Oberst leutnant Wilchen og Menighedens bekostning«. Foden er drevet stejlt op i et sekskantet skaft; en af dens sider er prydet af et indgraveret billede af Kristus stående i et bassin, mens blodet fra sidesåret og højre hånds naglehul strømmer ud i en kalk. Både skaftets midtknop og bægeret er fornyet 1869 af Guldbrand Guldbrandsen, Vejle.²⁷ Førstnævnte er fladoval og inddeles i felter af indgraverede linjer. Bægeret har ret bund og omtrent lodrette sider. Om randen løber en versalindskrift: »Drig her dette er Christi blod«; staveformen antyder, at det er en kopi af en indskrift på det oprindelige bæger. Under indskriften er indgraveret en bundet laurbærkrans. Under bægerets bund er Guldbrandsens let udpudsede mesterstempel.⁶⁷ Fod og skaft er ustemplet.

Dysken måler 13,5 cm i diameter. Glat med bred fane, hvorpå der er indgraveret et skriftbånd med versalindskriften »Æder dette er Christi legome«. Dysken er ustemplet.

†*Altersølv*. 1641 blev kirkens altersæt stjålet sammen med messehagelen og alterklæderne.⁵³ Et nyt sæt blev bekostet af sognefolket.⁵³

Oblatæske (fig. 31), udført 1862 af Julius Rudolph Hogrefe (1811–72), Vejle.⁶⁸ Den ovale æske måler 11×7,5 cm, er 3,5 cm høj og glat, bortset fra det svagt kuplede låg, der har et indgraveret hjulkors og med skriveskrift »Tilhører Skærup Kirke 1862«. Stemplet under bunden med mestermerke, lødighedsangivelsen »11L«, bymærket »Veile« og et ulæseligt stempel.⁶⁹

†*Vinflaske*, 1631, af tin blev anskaffet »till at førre Vinen till Kiercken Vdi«.³²

Alterkande, 1870/90,⁷⁰ 27 cm høj, fra Den Kongelige Porcelainsfabrik, sortmalet med guld-kors og -kanter. Til kanden hører en *skål*, 19 cm i diameter og 9 cm høj, i samme bemaling, men udført af Bing & Grøndahl, København.⁷¹

Alterstager (fig. 32), anskaffet 1672, 50 cm høje. Stagerne har en høj, profileret fod, der går over i et skaft med tre led, henholdsvis et kugleled, et skarpt og et vaseled; på førstnævnte er indgraveret med versaler: »Skierup Kierche/ 1672«. Et lille skarpt led danner overgang til den fladbundede lyseskål med kraftig lyspig. Stagerne er af en form,

Fig. 32. Alterstager, 1672 (s. 3981). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Altar candlesticks, 1672.*

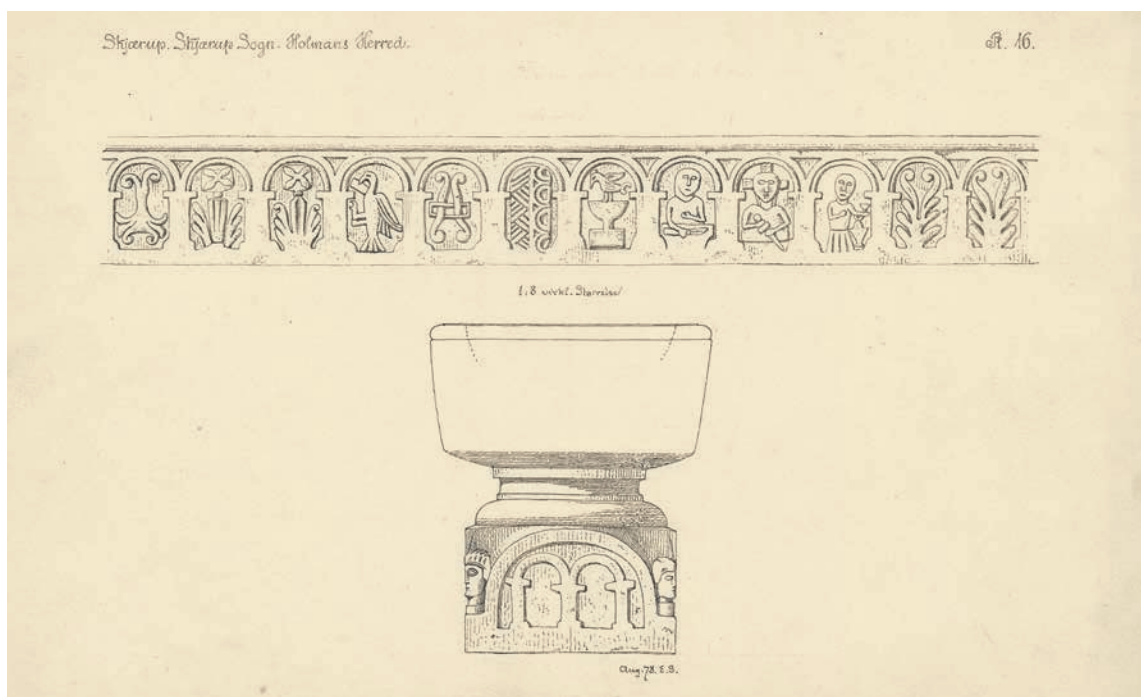

Fig. 33. Romansk døbefont (s. 3983). 1:40. Målt og tegnet af Erik Schiødte 1878. I NM. – *Romanesque baptismal font.*

Fig. 34. Romansk døbefont set fra vest (s. 3983). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Romanesque baptismal font seen from the west.*

der er typisk for tiden o. 1600, og tilsvarende stager kendes fra eksempelvis Skt. Nikolaj Kirke, Vejle (1592, s. 129) og Stenstrup Kirke (1601, *DK Svendborg* 2153). Det er følgelig sandsynligt, at der er tale om anskaffelse af nogle lidt ældre stager. Uden for kirkelige handlinger er et sæt drejede stager af eg, 25 cm høje, opstillet på alterbordet (jf. fig. 24).

†*Alterstager.* Tre sæt drejede alterstager af fyrretræ, alle ca. 52 cm høje og udført med let variation i vase-, midt- og cylinderled; af det ene sæt mangler en stage. Det ene par er formentlig identisk med de alterstager 'af træ', man 1862 ønskede enten fornyet eller fjernet.²⁷ Opmagasinert på skibets loft.

†*Alterstager.* 1) Nævnt 1635, da en pibe skulle fornyes.³²

Syvstage, 1933, en 'Titusstage', 53 cm høj, med ottekantet fod i tre aftrapninger, skaft og arme har små, flade kugleled. Stagen er ifølge en kursivindskrift indgraveret i foden skænket med »Tak fra en fremmed/ 1933«.

†*Messehagler.* 1641 blev messehagelen stjålet sammen med altersættet og alterklæderne.⁵³ Herredets

øvrige kirker gav 50 rigsdaler til en ny messehagel, som muligvis er den samme, der 1700 betegnes som 'god'.⁷ 1816 var der to huller i det påmonterede sølvkors på kirkens messehagel.⁷ 1905 skulle en ny messehagel af silkeføjel med guldbrokade anskaffes.¹⁶

Alterskranke (jf. fig. 24), 1934, udført i smedjern af kunstsmed Hans Rasmussen, Hudevad. Skranken er udformet som tre sider af et rektangel; fronten har fem fag, mens siderne har tre. De enkelte fag er inddelt i 2×2 felter, alle fyldt med ornamentale plantesnirkler, hvert andet fag har endvidere diagonale stivere og en central roset med solgisel. Mæglerne er spinkle, kvadratiske stænger med tre dekorative, snoede led. Håndlisten er af sortmalet træ. Knæfaldet er muret af gule teglsten og indgår i forhøjningen af korgulvet; selve hynden er polstret med sort læder. Hans Rasmussen har udført talrige alterskranker til navnlig fynske kirker, de fleste er kendetegnet ved samme firdeling af fagene og nybarok ornamentering som Skærupskrankens.

(†)*Alterskranke* (jf. fig. 22), 1858.²⁷ En rundbuet skranke med cylindriske balustre med kraftigt midtled. Skranken, der er mørklakeret, er nu skilt ad og anbragt på kirkeloftet.

Døbefont (fig. 33–36), romansk af to stykker rødlig granit, 86 cm høj. Foden er udformet som et omvendt terningkapitæl med profilerede rundbuefelter, hvori der er hugget koblete arkader på nær mod øst, hvor der ses en hest. På fodens hjørner er fremspringende mandshoveder. Overgangen til det lave skaftled og kummen udgøres af en vulst. Kummen er 74 cm i diameter og har omtrent rette sider, der er prydet af arkader med kraftige kapitæler og ved munden en rille. Arkadefelterne rummer alle et reliefhugget motiv, dels palmettelignende ornamenter, dels figurer. Blandt sidstnævnte finder man en fugl med en bog i næbbet, Helligåndsduen svævende eller stående over en døbefont og ikke mindst en fremstilling af Kristus med korsglorie og sværd(!) i hænderne, mens de flankerende felter viser personer, der synes at holde henholdsvis en kniv ved

Fig. 35–36. Døbefonten (s. 3983). 35. Set fra syd. 36. Set fra øst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Baptismal font. 35. Seen from the south. 36. Seen from the east.*

Fig. 37. Dåbsfad, o. 1928 (s. 3984). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Baptismal dish, c. 1928.*

en offerblok og en kalk. Er denne tolkning korrekt, henviser reliefferne til nadversakramentet.⁷²

1858 stod fonten i koret nær alteret og blev samme år rykket længere frem mod korbuens nordre vange, hvor den også står nu.²⁷ 1882 skulle den renses for maling.²⁷

Mackeprang regnede fonten blandt de jyske arkadefonte, nærmere bestemt til undergruppe III, der er kendetegnet ved at have figurer eller ornamenter i arkadefelterne. Inden for denne gruppe ligger fonten særligt tæt på Egtved Kirkes, som dog blot har enklere ornamenter under arkaderne (s. 3475).

Dåbsfad (fig. 37), o. 1928, af messing, 66 cm i diameter.⁷³ Fadet har en hamret, flad bund med stejle sider, ligesom fanen er vinklet skråt nedad, så fadet hæver sig fra fontens overkant. På fanen er der med skønvirkeversaler i forsænket relief anført »Lader de smaa børn komme til mig« samt et Jesusmonogram. Fadet er måske tilkommet i forbindelse med kirkens istandsættelse 1928.

Dåbskande (fig. 38), o. 1850/75, af tin, 24,5 cm høj o. 1850/75. Urneformet med en høj, svungen hals, der er drevet ud i en hældetud, en svungen hank og et låg med rosetformet knop. Kanden er ustemplet.

Prædikestol (fig. 39), o. 1615, skænket af Hans Munk og Margrete Grøn i Skærup. Stolen om-

fatter en kurv i fire arkadefag med underbaldakin, en lydhimmel samt en moderne opgang.

Kurvens arkader har kannelerede pilastre stillet på bosseprydede baser. Buen er bosseprydet med dekorative hængestykker, og i sviklerne er perspektiviske oculi. Fagene adskilles af fremspringende, glatte søjler med rustikaprydbælter og toskansk kapitæl. Postamentet er højt med et glat felt og postamentfremspring på hjørnerne af beslagværksornamentik. Frisen er smal med sekskantede fremspring, herover er et kraftigt karnistandsnit under en bred gesims. Underbaldakinen er svunget, har hjørneribber og slutter i en knop.

Lydhimlen er i vid udstrækning fornyet 1883 i fyrretræ; oprindeligt er kun undersidens roset, de fire topstykker og nogle profilstykker originale. I sin nuværende udformning, der givetvis følger den oprindelige, er himlen ottekantet med glat, fortløbende frise under en profileret gesims med karnistandsnit. Under hvert fag er et udsavet, svunget hængestykke. Loftet er glat og inddelt i otte felter af kraftige profillister, der mødes under den centrale, rigt udskårne roset. Over lydhimlen er stillet beslagværkskartoucher med central rosetmedaljon og vasespir, og mellem topstykkerne er sekskantede, åbne tårne, også med vasespir.

Opgangen er fra 1946 med åbne, brede trin på kraftige vanger; alt af ubehandlet fyr.

Fig. 38. Dåbskande, o. 1850/70 (s. 3984). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Baptismal jug, c. 1850/70.*

Fig. 39. Prædikestol, skænket o. 1615 af Hans Munck og Merete Grønsdatter (s. 3985).
Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Pulpit, donated c. 1615 by Hans Munck and Merete
Grønsdatter.

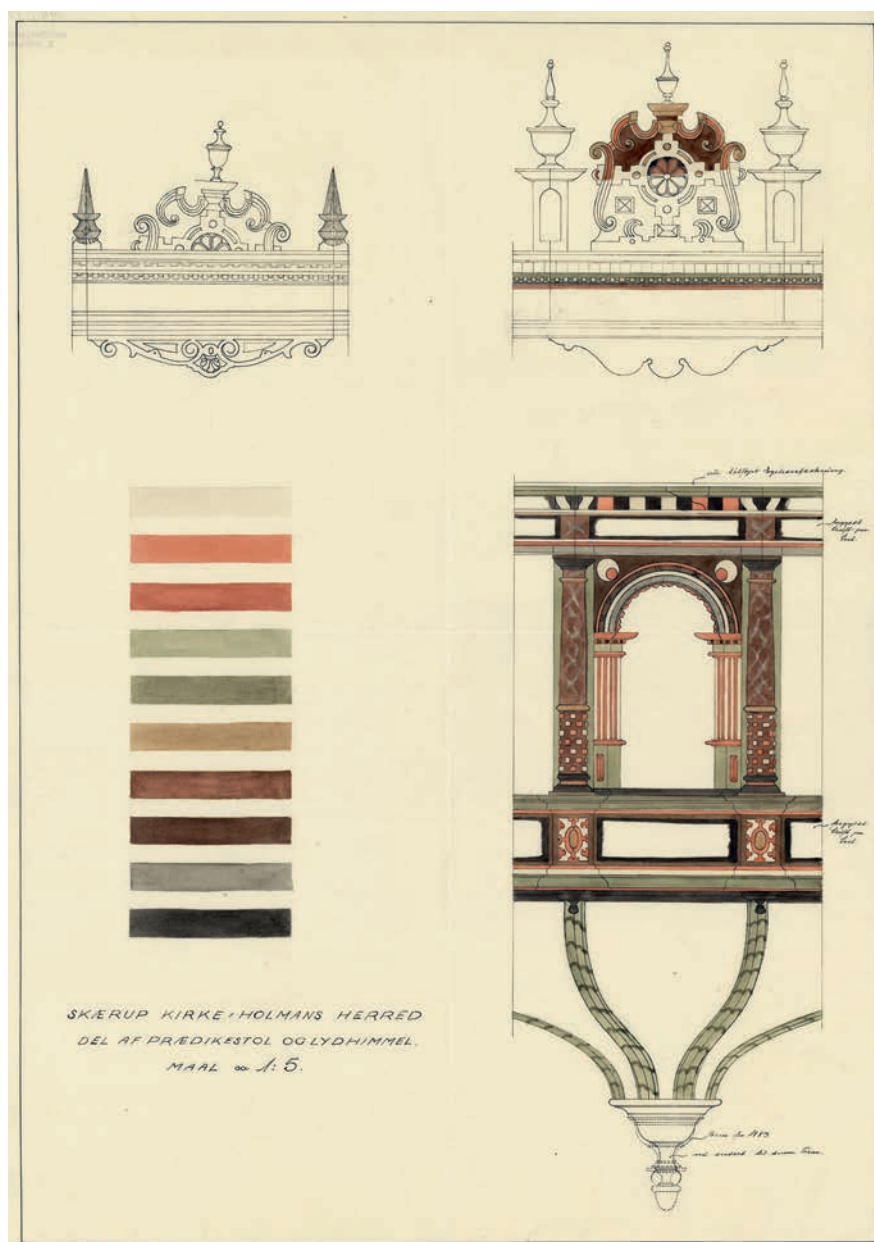

Fig. 40. Einar V. Jensens registrering af farver på prædikestol og lydhimmel (s. 3985). Ca. 1:20. — Einar V. Jensen's recording of paints on the pulpit and sounding board.

Stolen og lydhimlen står i deres oprindelige bemaling, der blev fremdraget 1946. Det er en broget bemaling af rødbrunt med detaljer i rødt, hvidt og grønt samt marmorering på både søjler, frisefremspring og underbaldakin. Over postamentfelterne er der med guldversaler på sort bund anført: »Denne prædickstol lod erlig oc ve-

lagt mand Hans Mvnck/ y Skiervp oc hans hvstrv Mergrete Grønsdater giøre paa deris egen/ bekostning oc gifve her ind y deris sogn kiercke, Gvd hellig/ ord til ære og deris Sogn Kiercke til beprydelse«. Tilsvarende hen over frisefelterne: »Efter dig Herre for/ lengis mig, min Gvd/ ieg hober til dig lad/ mig icke beskems. Ps[alme] 25«

(Sl. 25,1-2). På lydhimlens frise læses ligeledes: »Esaia cap LV/ Saa skal det gaa med mit Ord/ det som gaar ud af min Mund, det/ skal ei vende tomt tilbage, men ud/ føre, hvad mig behager og fuldbyrde/ Hvervet ieg gav det« (Es. 55, 11). Endelig er der med sorte versaler på læsepultens blanke træ anført: »Nec minuere/ nec addere« (Hverken trække fra eller lægge til).

I arkadefelterne er figurative malerier, der set fra kurven forestiller: a) Paulus iklædt lysebrun kjortel og brun kappe og stående let lænet frem over sit sværd. Maleriet er udført 1946 af Einar V. Jensen på baggrund af de få detaljer, der var bevaret efter en afhøvling af panelet. b) Kristus som verdensfrelser (*Salvator Mundi*). Han er iklædt en rød kappe over en lang blå kjortel og holder globen i venstre hånd, mens højre er hævet i en velsignende gestus. Bag hovedet er en strålende glorie. c) Kristus stående med korset. Han er iklædt hvidt lændeklæde og blå kappe om den bare torso; over hovedet ses en glorie. d) Johannes Døberen iklædt brun kameluldsdragt og hvid kappe med sin fane i højre hånd.

Prædikestolen er af samme grundtype som Ødsted Kirkes (s. 3402), der navnlig, hvad angår brug af beslagværk, søjlernes rustikaprydbælter, underbaldakinens udformning og især lydhimlens roset, minder om Skærupstolen. Ødstedstolen er dog betydeligt mere udviklet i sin udsmykning. Tættere på Skærup ligger prædikestolen i Grejs fra 1615 (s. 2108), hvis beslægtede arkader, frisojler og gesimsens karnistandsnit måske kan tale for et værkstedsfællesskab.

1719 skulle topgangen og stolens 'bund', formentlig gulvet snarere end underbaldakinen, fornyes.⁷ 1842 skulle den og altertavlen opmales,²⁷ hvilket skete 1844, da den blev nymalet i lysegrå og blå farve med nyklassicistisk figurmaleri i arkadefelterne.⁷⁴ 1883 er stolen istandsat og en del manglende profiler supplerede. En indskrift på lydhimlen vidner om dette: »Sophus H. Hansen, Snedkersvend. Vejle d. 12 September 1883«. Lydhimlen er næsten fuldstændig fornyet ved denne lejlighed (jf. ovf). Efterfølgende blev tavlen malet i rødbrun egetræsårdring, som den beholdt frem til istandsættelsen af stolen 1946 under Einar V. Jensen.⁷⁴

†*Prædikestolsbeklædning*, nævnt 1834, da den trængte til at blive udskiftet.²⁷ Beklædningen skulle atter fornyes 1862, men det er ikke sikkert, det blev gennemført, eftersom man allerede 1869 ønskede den udskiftet.²⁷

Stolestader (jf. fig. 23), 1946, med 105 cm høje endegavle, hvis overside spidser til. Ryglænene skråner svagt og har hver tre tværrektangulære fyldinger. Stolene står med en bemaling fra 1999 omfattende grønne ryglæn og sæder, mens gavl og stel er blommemarvet, sidstnævnte med en imiteret fyldning i lidt lysere tone.⁵⁰ Den erstattede en lyseblå bemaling.

(†)*Stolestader*. Om kirkens forhenværende stolestader vides, at på to stole var der endnu i 1883 'renæssance-ornamenter med årstal', henholdsvis 1610 og 1615.⁶² 1635 fornyedes seks karlestole og tre kvindestole; et arbejde, der tog snedkeren to dage at udføre.³² Stolene er nævnt 1700 som værende i en sådan stand, at sognefolkene kan bruge dem,⁷ mens det 1719 var nødvendigt at reparere 12 stole, herunder to der var faldet sammen.⁷ 1791 var de fleste stole og bænke løse,⁷ og året efter var de fleste reparerede, om end enkelte stole endnu var løse og manglede knæfald.⁷

1858 skulle stolene i koret fjernes, ikke mindst fordi man ønskede at skabe plads til en større alterskranke.²⁷ De kvinder, der sad i koret, anvistes herefter plads i kirkens vestende, mens mændene måtte op på pulpituret. 1862 ønskedes alle stole forsynet med fodskamler,²⁷ og 1876 ønskede man at indrette nye stole enten på pulpituret eller langs skibets vægge.²⁷ Stolene blev enten ombygget eller mere sandsynligt kasseret i forbindelse med kirkebyggeriet 1883, for fotografier fra det tidligste 1900-tal viser åbne stole med slanke gavle prydet af et højrektangulært felt og en bred gesims nær overkanten (jf. fig. 22).

†*Skrifestol*, nævnt 1874, da der skulle anbringes et gardin i den.²⁷ Den har rimeligvis stået på nordsiden af alterbordet, idet en †*degnestol* 1791 var placeret i korets sydside.⁷

†*Lukket stol*, indrettet på pulpituret, nævnt 1862, da den skulle nedtages.²⁷

Løse stole, o. 1981,³⁸ af lakeret eg med gjordflettet sæde og rektangulær ramme med mulighed for kobling af stolene. Modellen er tegnet af Hans

J. Wegner og sat i produktion af Getama 1980-89.⁷⁵ En enkelt stol har armlæn og benyttes af præsten.

Orgel (jf. fig. 41), 1965 med fem stemmer. Bygget af Th. Frobenius & Sønner, Kgs. Lyngby og Horsens. Disposition (C-g³): Principal 8', Gedakt 8', Oktav 4', Rørføjte 4', Oktav 2'. Udvidet 1997 til syv stemmer ved tilføjelse pedalværk på to stemmer: Subbas 16' og Gedakt 8'. Placeret i *pulpiturs* brøstning i vest, med østvendt facade, tegnet af Chr. Pedersen, og vestvendt spillebord. Facaden flankeres af to paneler med et bredt, tværrektangulært og kassetteret felt indrammet af smalle, højrektangulære felter. Det står i en bemaling fra 1999 af lysebrunt rammeværk og rødbrune felter; for da stod både pulpitur og orgelfacade i hvidgråt.⁵⁰

†*Orgel*. 1908 med fem stemmer, bygget af I. Starup, København. Disposition: Bordun 16', Principal 8', Gedakt 8', Viola di gamba 8', Fløjte 4'. Oktavkoppel. Anhangspedal. 3 kollektiver. Pneumatisk aktion. Orglet var tegnet af arkitekt Niels Rosenkjær.⁷⁶ En ★orgelpibe, af fyr, ca. 1 m lang og med rette sider, 8×8 cm, er i Vejlemuseerne (inv. 920x2).

Dørføj, udvendig. En fladbuet dobbeltfløj i våbenhusets vestmur. Hver fløj er udført af tre brede, lodretstillede planker og hængt i lange, ornamenterede og sortmalede hængsler. Dørgrebet er af messing.

Dørføj, indvendig. En fladbuet dobbeltfløj. Hver fløj er udført af tre brede, lodrette planker. Planke-dør; messinggreb. Fløjen står i mørklakering.

Lysekroner. 1) O. 1928(?), med otte s-svungne arme prydet af krabbeblade og med flade, cirkulære lydeskåle. Armene hænger i et balusterskaft med hængekugle og knop. Ophængt vestligst i skibet.

2) O. 1928(?), med 2×6 s-svungne arme med brede lydeskåle, balusterskaft med markante kugleled og hængekugle med tre profiler om midten samt drueklaseformet knop. Ophængt østligst i skibet.

3) Nyere, en ringkrone med seks trompetformede blus er ophængt i tårnrummet.

4) Nyere, en ringkrone, tegnet af Rolf Graae af messing med 12 blus på buede arme. Ophængt i koret.

(†)*Lysekroner*. 1) O. 1883, to dobbelte ringkroner af jern med fem opadsvungne arme på hver ring. Til levende lys. Opbevares på kirkeloftet. 2) (Jf. fig. 22), o. 1900(?), med 12 rocaillesvungne arme, hvoraf halvdelen er lidt kortere end de øvrige, der er monteret på det smalle balusterskafts nedre, fladovale midtled; det øvre midtled er kugleformet. Kronen, der oprindeligt var til petroleum, er omdannet til elektrisk lys og opbevares på kirkeloftet.

Lampetter. 1) (Jf. fig. 24), o. 1950, to lampetter i barokstil med s-svungne arme, der hver bærer et blus med kraftig lydeskål. Armen er monteret i et skjoldformet vægbeslag, der krones af en muslingeskal. Ophængt i koret. 2) (Jf. fig. 39), o. 1950, en lampet med en s-svungen arm, der bærer et blus med kraftig lydeskål. Vægbeslaget er formet som en knyttet næve, der udgår fra en medaljon. Opsat ved prædikestolen.

3) Nyere. Under orgelpulpiturret er opsat to lampetter af messing med hver to trompetformede blus.

Lysglobe (jf. fig. 41), udført o. 2016 i smedjernen af Hudevad Smedje, Årslev. Den er 150 cm høj, med globe udført af tre ringe, henholdsvis to korslagte, lodrette ringe og en vandret, der har holdere til 16 lys, og globen kronet af et forgyldt kors. Opstillet under triumfbuen ved prædikestolen.

Pengebøsse, o. 1925, 19 cm i diameter, tegnet af Martin Nyrop. Den er cirkulær og har et Georgskors i relief på fronten samt kraftigt pengeindkast foroven. Opsat ved våbenhusdøren i skibet

(†)*Pengebøsse*, 1800-tallet, af blik, cylindrisk, 11 cm i diameter og 14 cm høj. Henlagt på loftet.

Salmenummertavle, o. 1960, 74×54 cm, glat og hvidmalet plade til hængecifre i fem rækker. Tavlen, der er opsat på triumfvæggen, er hængslet og kan åbnes ind under triumfvæggen.

(†)*Salmenummertavler*. 1) O. 1850, fire tavler, 78×34 cm, med svunget overkant, sortmalet og til anførelse af salmer med kridt. Overskrifter malet med guldfraktur. Henstår på loftet.

2) 1880, til skydenumre.²⁷ Den måler 128×78 cm og er udført i nyrenæssance med flankerende, kannelerede pilastre, der bærer en trekantgavl. Tavlen er inddelt i to sektioner, foroven med sortmalet versaloverskrift »Før. Prædiken.« med en enkelt række til skydenumre og forneden med

Fig. 41. Kirkens indre set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church interior looking west.*

Fig. 42. Jesu Døb, 1854, skænket af N. Jensen (s. 3990). Foto Arnold Mikkelsen 2023.
– *The Birth of Jesus, 1854, donated by N. Jensen.*

overskriften »Efter. Prædiken.« med 3×4 rum til salmenumre. Tavlen, der er brunmalet med overskriftelter i blankt træ, er henstillet på loftet.

To *præsterækketavler*, o. 1994, af eg, 121×47 cm. De høje tavler har fladbuet overkant og er ellers helt glatte med overskrifter – to med »Sognepræster/ Smidstrup – Skærup«, en enkelt med »Sognepræster/ Vinding – Skærup« – samt præstenavne i sorte versaler. Opsat i våbenhuset.

Malerier. 1) (Fig. 42), 1854, et maleri udført og skænket af maler N. Jensen, forestillende *Jesu Døb*,

olie på træ, 49×44,5 cm, som kopierer Jan II Collaerts kobberstik efter Maerten de Vos.⁷⁷ Maleriet er indsat i en arkitektonisk opbygget tavle med rektangulært storfelt flankeret af glatte halvsøjler med prydbælter, toskanske kapitæler; alt stillet på et smalt postament med glat felt samt tilsvarende frise under en kraftig gesims og trekantgavl. Tavlen står i en overvejende lysegrå bemaling med gråhvide søjler og forgyldninger. Postament- og frisefelt står med indskrifter i guldfraktur på sort bund, henholdsvis: »See det Guds Lam som

Fig. 43. Hans Agersnap, Korsfæstelsen, 1912 (s. 3991). Foto Arnold Mikkelsen 2023.
– Hans Agersnap, *the Crucifixion*, 1912.

bærer Verdens Synd!» (Joh. 1,29) og »Denne er min Søn, den Elskelige: hører ham!» (Mat. 3,17). Fremspringene har illusionistisk malede diamantbosser. I trekantgavlen er med guld anført »1854« på blå bund. På rammens venstre side er med kursiv malet: »Tilegnet Skærup Kirke af N. Jensen«. Maleriet er ophængt på korets nordvæg.

2) (Fig. 43), 1912, udført af Hans Agersnap, Vejle, og forestillende *Korsfæstelsen*, malet i olie på lærred, 126×94 cm; signeret »HAgersnap 1912«. Kristus hænger på et kors, hvis arme danner en

diagonal gennem billedrummet. Ved korsets fod står Johannes iklædt en lang kjortel og med halvlångt hår, mens Maria sidder på jorden med ansigtet skjult i sine hænder. Scenen udspiller sig på Golgatahøjen, og der er et kig ud over Jerusalem i baggrunden. Hans Agersnap har også udført en række altermalerier til navnlig jyske kirker, i Vejle Amt også til Skibet (udateret, s. 2730), Øster Starup (1902) og Harte (1905).⁷⁸

Skulptur (fig. 63). Et senmiddelalderligt hoved af Kristus med flettet tornekrone set i profil er

Fig. 44. Kirkeskibet 'Martha', 1900-tallet (s. 3992). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The votive ship 'Martha', 20th century.*

skåret i eg, 25×18 cm, men så stærkt forvitret, at det ikke helt kan afgøres, om hovedet oprindeligt har været del af en friskulptur eller et relief. Det kan stamme fra en $\dagger$ sidealtertavle eller muligvis et (korbue-)krucifiks. Ifølge Ejnar V. Jensen lå det

1946 i Vinding præstegård, hvorfor det ikke er helt entydigt, om det stammer fra Skærup eller Vinding kirke.⁷⁴

Kirkeskib (fig. 44), 1900-tallet. En ca. 150 cm lang tomaster ved navn 'Martha'; uden sejl. Skibet står med sortmalet skrog med en hvid linje og rødt under vandlinjen. Navnet er både anført på et lille skilt på skibets side samt på agterspejlet, hvor der også er et skilt med 'Vejle'. Ophængt centralt i skibet.

Pulpitur (jf. fig. 41), indrettet under kirkens genopbygning 1883. Det hviler på bærebjælker indmuret i skibets nord- og sydmur, der er dekorativt udskårne på samme måde som skibets loftsbjælker og koblete af to kraftige bjælker med konsol, der udgår fra skibets østvæg. Pulpiturbrystningen er udført som et kassetteværk og brydes af orgelfacaden. Den står med okkergult rammeværk og gulbrune fyldinger, mens bjælkelaget er gråmalet.

$\dagger$ *Pulpitur*. Nævnt 1791.⁷ Nævnt 1820, da en ny trappe skulle opføres til det.⁴⁹

Klokke (fig. 45-47), støbt 1504 af Poul Grydestøber, Middelfart; 74 cm i diameter. Om hal-sen løber en minuskelindskrift i to linjer: »Hielp Ihesus Maria ok her sanctus Nicolaus. Povel

Fig. 45-46. 45. Pilgrimstegn indstøbt i klokken forestillende en knælende biskop (s. 3992, jf. fig. 47). 46. Korsfæstelsesgruppe på klokken (s. 3992, jf. fig. 47). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – 45. *Pilgrim badge depicting a kneeling bishop cast into the bell (see fig. 47).* 46. *Crucifixion group on the bell (see fig. 47).*

Fig. 47. Klokke, støbt af Poul Grydestøber, 1504 (s. 3992). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Bell, cast by Poul Grydestøber, 1504.*

Gridstøber i Medelfaredid i hr Staffens tidh vor thed klocka støfth«. ⁷⁹ På klokken er indstøbt to korsfæstelsesrelieffer med sidefigurer af Maria og Johannes samt et pilgrimstegn af en knælende biskop (fig. 45–46). ⁸⁰ Pilgrimstegnet kendes kun

fra klokker støbt af Povl Grydestøber, nemlig de fynske Skovby, Guldbjerg og Svendborg Vor Frue (DK Odense 5678 og 5764 samt DK Svendborg 367). Klokken er ophængt i en slyngebom af eg (fra 1946) i tårnets vestre glamhul i sydmuren.

Fig. 48. Epitafium nr. 1, 1631, over defleved Hans Hansen (s. 3995). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Epitaph no. 1, 1631, for royal official Hans Hansen.

GRAVMINDER

Blandt kirkens ganske mange antikvariske gravminder er det ældste gravtræet over Hans Hansen fra 1579, der er et af hele fire bevarede gravtræer over samme slægt; det yngste er fra 1681. Broderparten af de bevarede gravminder stammer netop fra 1600-tallet, herunder også de tre epitafier, hvoraf det ældste er sat over ovennævnte Hans Hansens søn af samme navn 1631. Samme Hans II Hansens gravsten forefindes også i kirken. Fra 1708

stammer Ingvor Jacobson Ellings gravsten, mens Johan Moldrup og Cathrine Elisabeth de la Mares pyramideformede kirkegårdsmonument er fra 1762. Fra 1800-tallet stammer tre støbejernskors og et gitterværk af samme materiale, der hører til Qvists familiegravelse.

To murede begravelser blev sløffet under kirkens genopførelse 1883, og herefter blev de to bevarede epitafier henlagt på kirkeloftet. De kom tilbage til kirkerummet ved restaureringen 1946. På dette tidspunkt blev gravtræerne opstillet i tårnrummet.

Fig. 49. Epitafium nr. 2, o. 1665, over kirkeværgen Peder Henriksen Ravn (s. 3996). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Epitaph no. 2, c. 1665, for churchwarden Peder Henriksen Ravn.*

Epitafier. 1) (Fig. 48), 1631, over defoged i Holmans Herred, Hans Hansen, †28. juni 1631, og hustru Sophie Grøns (Grøn), †8 dec. 1633 (jf. †muret begravelse nr. 2).⁸¹ Sekundært benyttet over sønnen, ride- og defoged i Holmans Herred, Hans Hansen, †1. jan. 1654 g.m. hustruen Bol Sørensen (Bodil Sørensdatter), †1659.

Et renæssanceepitafium, med skrifttavle i ægestavsprofileret ramme flankeret af hermepilastre.

Glat postament hvorunder er et beslagværksprydet hængestykke. Frisen er meget smal og ligger under en kvartrund gesims. Topstykket er udsavet med volutformede sider og skåret med planteinspireret beslagværk.

Personalia er anført i kursiv på både frise og i storfeltet. Hans Hansen og Bodil Sørensdatters personalia er anført rundt om to maledede, hjelmprydede alliancevåbener, der må opfattes som tilhø-

rende ægteparret Hans Hansen og Sophie Grøn.⁸² Indskriften er tilføjet »Opmalet af Frederichsen/ Veile«, mens der på postamentet er anført »Repareret af Kirke Eyer Lars Madsen 1800« og suppleret med »& Jul (18)22«; året hvor Frederichsen arbejdede på det.

Epitafiet står i en broget bemaling med rammeværk i rødt og blå med detaljer i okker og grønt, mens stor-, postament- og frisefelter har indskrifter i gult på sort bund. Det lå på kirkeloftet frem til istandsættelsen 1946, da det blev konserveret.⁷⁴ Nu opsat på skibets nordvæg.

2) (Fig. 49), O. 1650/60, over kirkeværgen Peder Henriksen Ravn, † □. ⁸³

Et renæssanceepitafium med rektangulært skriftfelt i profilramme og flankeret af glatte søjler med høje prydbælter og ottekantede kapitæler. Frise-

feltet er smalt, og den kraftige gesims er frem-springende over søjlerne. Storstykket har slanke vinger, der krones af et fuglehed, og de er skåret med beslagværksornamentik. Under epitafiet er et udsavet hængestykke med samme ornamentik.

Epitafiet står i en enkel barokstaffering med olivengrøn marmorering og detaljer af rødt, blå, gulbrunt og sandfarve. Personalien er malet med gult på tavlens sorte bund. Indskriften, der nu er slidt og svært læselig, blev ved epitafiets restaurering 1964 afskrevet som: »Her neder vnder den(n)e sten, vdi et kam(m)er/ Huiler Erlig Folkis Biene, en Mand med 2 hustru sie(ne)/ Peder Hendricsøn Ravn hans nafn Mon Vere./ Som hand Hafuer Boren med Ære/ Hand Bode i Skierup Østergard vel udi fulde □ Aar/ Vdi Holmands Herrit var hand Skrifuer/ Oc Kirckeverger til Vinding oc Skierup Kiercker/ Som han vdi dar døde, saa Bort oc til Herren Foer/ Der hand var gam(m)el Aar lagd/ Oc monne mand efter Christi Fødsel skrifue 16□/ Hans første Hustru (Le)ne Skøn Iens Bukis Datter var Lefde med han(ne)m 7 aar i Ære oc Gamen oc aflede 5 bør(n) tilsam(men)/ Hun døde der hun hafde lefuet i Verden her 24 aar oc...«. ⁷⁴

Indskriftens omtale af et kammer 'nedenunder denne sten' indikerer, at epitafiet oprindeligt var opsat ved en af de to murede †begravelser, der var i den nedrevne kirke (s. 3999). Efter kirkens genopførelse 1883 blev epitafiet henlagt på loftet, hvor det henlå frem til kirkens istandsættelse 1946.⁷⁴ Nu opsat på skibets sydvæg.

Gravsten. 1) (Fig. 50) 1633, over fordum delefoged i Holmans Herred, Hans Hansen, †1631 og hustru Soffie Grønsdatter (Sophie Grøn), †8 dec. 1633, jf. epitafium nr. 1.

Rød kalksten, 113×70,5 cm. En skriftsten med personalia i indhuggede versaler. Over gravskriften er et relief af Opstandelsen og citat fra Joh. 11,25. Forneden ses dels to skjolde, det venstre med bogstaverne »TGAB«, det højre blankt, dels et relief med korslagte knogler. I hjørnerne er medaljoner, de øvre med kerubhoveder, de nedre med vanitassymboler: kranium og timeglas. Indmuret i korets nordvæg.

2) (Fig. 51), 1708, over skovrider i Holmans og »Eld« (dvs. Elbo) herreder, Ingvor Jacobson Elling,

Fig. 50. Gravsten nr. 1, 1633, over delefoged Hans Hansen (s. 3996). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Gravestone no. 1, 1633, for royal official Hans Hansen.*

Fig. 51. Gravsten nr. 2, 1708, over skovrider Ingvor Jacobson Elling og hustru Anna Hansdatter Bochoc (s. 3996). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Gravestone no. 2, 1708, for forester Ingvor Jacobson Elling and wife Anna Hansdatter Bochoc.*

†17□ (6. maj 1716), med hustru Anna Hansdatter Buck (Buch), †12. dec. 1710.

Rød kalksten med grå årer, 204×140 cm. Personalialia er anført i et stort, ovalt midterfelt med reliefversaler i 22 linjer, der indledes med: »Her under huiler/ indtil deris glædelige/ opstandelse ved Jesu Christi/ se(j)r o(v)er døden«. Fra feltets goddronerede indramning med liljeornamenter udgår akantusranker. Foroven og forneden er mindre, tværovale felter med reliefversaler. Det øvre rummer to skriftsteder: »Du skalt komme/ til grafven med goe(d)/ alderdom ligesom neg-/ en indføris i sin tid. Job 5.26« (Job 5,26), og mere udslidt: »Ga(ck) bor(t) indt(il)/ (ende) n (ko)mmen (du) skalt/ hui(le oc op)staa i din/ del (naar dagen) hafver/ ende Dan 12 23« (Dan. 12,23). I det nedre felt står: »Anno 1708/ blev den hugen«, adskilt af en forbandelse: »Lad huile

her med Fred/ di døde folchis beene/ Lad ald forbandelse/ udgifvis i huer seene/ paa den som røver bort/ der(i)s ben paa deris grav/ som denne salig mand/ sig self oc hende gav«. Det nedre felt indrammes af akantus, det øvre af en laurbærkrans ligesom de store hjørnemedaljoner, der viser evangelisternes symbolvæsener i skybræmmer, foroven Mattæusenglen og Markusløven, forneden Lukasoksen og Johannesørnen. Mellem de nedre medaljoner og hovedfeltet er småkartoucher med vanitassymboler: timeglas og kranium over korslagte knogler. Foroven over Mattæusenglen ses små, indhuggede versaler: »IASSB«, og på stenens øvre kant findes en kort randskrift med indhuggede versaler: »Betench ... Syrach 28 v. 6« (Sir. 28,6). Stenen er nu indmuret i korets sydvæg.

Gravtræer. 1) (Jf. fig. 52) 1579, over Hans Hansen, †august 1579. Af eg, 181×57 cm, med reliefudsmykning og indskrift med karvskårne versaler omkring et relief af Korsfæstelsen: »Heer bvger/ vi barge oc/ stoer fest,/ men heer/ er vi fremet/ gest. Vi ten-/ cker der menst/ der pa som vi/ skvle tel eveg/ tid bo./ Tien Gvd oc/ halt hans/ bod dv blif-/ ver hans/ baren i ven-/ lig amen./ GMT/ 1579/ Eck ben al dot«. Korsfæstelsesrelieffet viser den korsfæstede hængende i strakte, skrå arme og med to flagrende snipper på lændeklædet. Korset har liljeafslutning og skriftbånd med Pilatus' ord, forneden knogler over Adams hovedskal. Det flankeres af ni rosetter i forskellig udformning. Personalialia er anført som randskrift: »Erlig/ oc fornomstig maan Hans Hanssen som død/ (...)/ Avgstvs oc blef her begravet«, herefter en ikke umiddelbart opløselig, forkortet sentens: »H G S DV E/ V H M T M S D S D E V O M«. Indskriften afbrydes af hjørnemedaljoner med evangelistsymboler, øverst for Mattæus og Lukas, nederst for Johannes og Markus. Opstillet i tårnrummet som nr. 4 fra øst.

2) (Jf. fig. 53) 1612, over Anne Olvfsdatter (Olufsdatter), †1612. Af eg 182×52 cm, med profilkant og personalialia i karvskårne versaler: »Her vnder/ hviler sal-/ ig Anne/ Olvdsdatter/ salig Hans H(a)nsens hø-/ strv som/ død anno/ 1612/ hindis/ Sel Gvd have«. ⁸⁴ I hjørnerne er skåret rosetmedaljoner, der foroven adskilles fra indskriften af

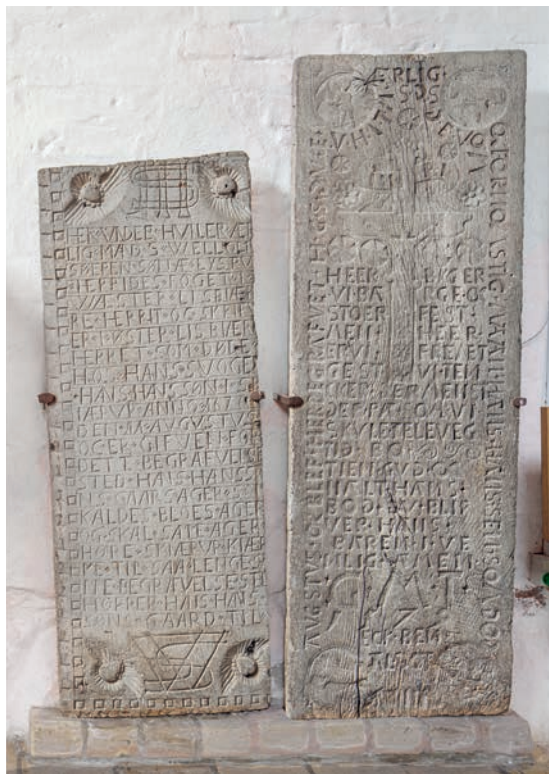

Fig. 52. Gravtræ nr. 3, over Willum Sørensen, 1676 (s. 3998), og nr. 1, over Hans Hansen, 1579 (s. 3997). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Wooden burial monument no. 3, over Willum Sørensen, 1676, and no. 1, over Hans Hansen, 1579.*

en stiliseret æggestavsbort og et Jesusmonogram indrammet af fire hvirvelrosetter. Forneden er tilsvarende skåret et hjerte med to krydsende pile (jf. våbenskjold på epitafium nr. 1) og versalerne »TGAB« (jf. nr. 1). Opstillet i våbenhuset.

3) (Jf. fig. 52) 1676, over Wellom Sørerensøn (Willum Sørensen), †11. aug. 1676.

Gravtræ af eg, 150×53 cm med personalia i karvskårne versaler (mellem optrukne linjer): »Her vnder hviler ær-/ lig Mand S(alig) Wel- lom/ Søren søn af Lystrv(p)/ Herrides foget i/ Wæster Lisbiær-/ re Herret oc skriv-/ er i Øster Lisbiær(e)/ Herret som døde/ hos hans svoger/ Hans Hanssøn i Sk-/ iær vp anno 1676/ den 11 avgvstvs/ oc er gifven for/ dette begravelse/ sted/ Hans Hanssø-/ ns gaars ager som/ kaldes Bloes Ager/ oc skal samme ager/ høre Skiær vp Kiær-/ ke til, saa lenge sa-/ mme Begravelse

sted/ hører Hans Hans-/ søns gaard til.«⁸⁵ Monumentet kantes af tandsnit, og i felter foroven og forneden på stenen er skåret kerubhoveder og mellem dem henholdsvis et Jesusmonogram og afdødes initialer »WSS«. Opstillet i våbenhuset som nr. 3 fra øst.

4) (Jf. fig. 53) 1681, over Hans Hansen, †10. marts 1681, seks uger gammel.

Gravtræ af eg, 150×55 cm, der omtrent svarer til nr. 3, dog er den øvre del forvitret. Personalialia er anført med karvskårne versaler: »Her vnder hvil-/ er Hans Hansen/ og Elline Wel-/loms da- ters en-/ neste søn nu s(alig)/ vnge Hans Hans-/ øn døde vdi hans/ kiære moders arm/ Aar 1681 den 10/ marti hans alder/ 6 wger. Gvd gif-/ve hanem en gl-/ eedelig opstan-/ delse med alle/

Fig. 53. Gravtræ nr. 2, over Anne Olufsdatter, 1616 (s. 3997), og nr. 4, over Hans Hansen, 1681 (s. 3998). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Wooden burial monument no. 2, over Anne Olufsdatter, 1616, and no. 4, over Hans Hansen, 1681.*

Fig. 54. Major Johan Rantzau Moldrups kårde, o. 1750 (s. 3999). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Major Johan Rantzau Moldrup's rapier, c. 1750.*

Gvds vdvalde/ vdi Gvds rige«. Mellem de øvre kerubhoveder er et Jesusmonogram, mens der forneden er initialer »HHS« mellem relieffer af et timeglas samt krydset spade og skovl(?); nederst et kranium. Opstillet i våbenhuset som nr. 2 fra øst.

Kårde, o. 1725–50 (fig. 54). En 91 cm lang dragtkårde med 18,7 cm langt fæste og trægreb samt gennembrudt parerplade i messing. Kården, der formentlig er af tysk produktion, har tilhørt major Johan Rantzau Moldrup (1710–62)

til Brandtlund (jf. kirkegårdsmonument nr. 1).⁸⁶ Ophængt på korets nordvæg.

Kirkegårdsmonumenter. 1) (Fig. 55), 1762, over Iohan Moldrup, †25. febr. 1762 på Brandtlund (jf. kårde s. 3999); g.m. Cathrine Elisabeth de la Mare, med hvem han havde seks børn.⁸⁷

Grålig granit, 145 cm høj trekantet pyramide, stillet på en formentlig sekundær, 145 cm høj rektangulær sokkel af rødlig granit.⁸⁸ Personalia er hugget i versaler og optrukket med sort (delvis afvasket). Opstillet nord for kirken.

Fig. 55. Kirkegårdsmonument nr. 1, 1762, over Johan Rantzau Moldrup (s. 3999). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Churchyard monument no. 1, 1762, to Johan Rantzau Moldrup.*

Fig. 56. Kirkegårdsmonument nr. 2, over Søren Pedersen Lomholt, 1843 (s. 4000). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Churchyard monument no. 2, to Søren Pedersen Lomholt, 1843.

2) (Fig. 56), 1843, over gårdmand Søren Pedersen Lomholdt, *13. febr. 1769, †24. febr. 1843.

Liggesten af sandsten, 157×84 cm, med personalia hugget i versaler. Kanterne har karnisprofil, og i stenens hjørner er indfældet cirkulære marmormedalljoner. Stenen ligger syd for skibet på samme gravsted som nr. 3.

3) (Fig. 57), 1847, over Kirsten Hansdatter, *5. juli 1756 i Skærup, †16. apr. 1847 sammesteds. Monumentet, 157×84 cm, svarer til ægtemandens på samme gravsted (jf. nr. 2).

4) (Fig. 58), o. 1853, over gårdmand Mads Hansen, *5. febr. 1757 i Skærup, †2. aug. 1853 samme sted.

Støbejern, 120 cm højt. Korsenderne er spidsbuede, og såvel de som korsskæringen er prydet

af krabbeblade.⁸⁹ Personalia er sat i reliefversaler. Opstillet syd for skibet på samme gravsted som nr. 4.

5) (Fig. 59), o. 1856, over gårdmand Niels Olesen, *14. nov. 1802 i Damkjær, †31. okt. 1856 samme sted.

Støbejern, 94 cm højt. Et femtakket kors med profileret kant og personalia i reliefversaler afsluttet af »Fred være med hans støv«.⁹⁰ På korsstammen er der foroven et relief af Troen i form af en svævende kvinde, der holder et kors og et palmeblad. Nederst er der et relief af en sørgende engel med en mindekrans i hånden og på korsets bagside et relief af et håndtryk i korsskæringen. Som

Fig. 57. Kirkegårdsmonument nr. 3, over Kirsten Hansdatter, 1847 (s. 4000). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Churchyard monument no. 3, to Kirsten Hansdatter, 1847.

Fig. 58. Kirkegårdsmonument nr. 4, 1853, over Mads Hansen (s. 4000). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Churchyard monument no. 4, 1853, to Mads Hansen.

angivet nederst på korset er det støbt hos P. P. Kjær, Fredericia. Opstillet syd for tårnet i Qvists familiebegravelse (jf. ndf.), der indrammes af et nygotisk støbejernsgitter fra o. 1850 omfattende 9×3 fag (fig. 60).⁹¹

6) (Fig. 61), o. 1857, over Kirsten Nielsdatter, enke efter gårdmand Mads Hansen, *12 marts 1790, †12. sept. 1857.

Støbejern, 120 cm højt, af samme type som ægtefællens (nr. 4), dog uden gennembrydning. Nederst på korsstammen er desuden tilføjet et relief af en sørgende engel og på bagsiden et håndtryk. Opstillet på samme gravsted som nr. 4.

Støbejernsgitre (fig. 60), o. 1840/50.⁹¹ To familiebegravelser syd for kirken er indhegnet af støbejernsgitre, begge omfattende 9×3 fag. Det ene er sat om Qvists familiebegravelse og udført i nygotisk stil med balustre, der danner spidsbuer og stolper udformet som fialer. Det andet gitter

er formet som et lavt stakit med snoede, lodrette balustre, der afsluttes af en kugle. Stolperne har tilsvarende form, men er kraftigere og højere.

Murede †begravelser. 1) Nævnt 1791 som beliggende i kirkens vestende. Den må imidlertid være af betydelig ældre dato, for allerede da var den i meget dårlig forfatning og kun dækket af nogle få løse brædder.⁷ Dette var også tilfældet 1803, da gulvet måtte repareres, så det ikke var til fare for dem, der havde stole i tårnrummet.⁷

2) Nævnt 1792, som værende ved alterets søndre ende. Begravelsen var da meget brøstfældig og farlig for præsten, når han uddelte nadveren og skulle over den.⁷ Desuden udgik en dårlig lugt fra begravelsen til gene for præst og især kordegnen, hvis stol var lige ved begravelsen. Oplysningen om begravelsens placering sandsynliggør, at det var her først Hans Hansen og siden Sophie Grøn (†1633) ifølge ægteparrets epitafium (nr. 1) blev stedt til hvile.

Fig. 59. Kirkegårdsmonument nr. 5, over Niels Olesen, 1856 (s. 4000). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Churchyard monument no. 5, to Niels Olesen, 1856.

Fig. 60. Støbejernsgitre på kirkegården, o. 1840/50 (s. 4001). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Wrought iron grating in the churchyard, c. 1840/50.*

KILDER OG HENVISNINGER

Nedenfor er anført en oversigt over arkivalier eller utrykte kilder og litteratur anvendt i beskrivelsen af Skærup Kirke. For en oversigt over arkivalier og litteratur samt forkortelser anvendt i Vejle Amt i almindelighed jf. også s. 56-62. Henvisninger til *Danmarks Kirker*, Kbh. 1933-, er angivet som *DK*, efterfulgt af betegnelsen på det pågældende amt; referencer inden for Vejle Amt har dog kun sideangivelse.

Arkivalier. Rønnow Arkitekter A/S. *Det Kgl. Bygningsinspektors Arkiv*. Skærup Kirke (Rønnow Arkitekter. Kgl. Bygningsinsp.ark. Skærup Kirke).

Rigsarkivet i Viborg (RAV). *Kirkesessionerne for rytterdistrikterne*. Synsprotokol for de reparerede kirker i Skanderborg, Dronningborg og Kolding rytterdistrikter 1724-34 (*Kirkesessionerne for rytterdistrikterne*. Synsprot.) – *Landsbykirkernes regnskabsbøger*. Regnskabsbog for Skærup Kirke 1617-62 (*Landsbykirkernes rgsk*. Skærup Kirke) – *Ribe bispearkiv*. Kirkesyn, 1696-1802, 1805-06 (*Bispeark*. Kirkesyn); Præsteindberetninger til biskop J. Bloch, 1766-69 (*Bispeark*. Indb. til biskop Bloch); Ind-

Fig. 61. Kirkegårdsmonument nr. 6, over Kirsten Nielsdatter, 1857 (s. 4001). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Churchyard monument no. 6, to Kirsten Nielsdatter, 1857.*

beretninger om kirke- og præstegårdssyn, 1798-1832 (*Bispeark. Kirke- og præstegårdssyn*); Årlige indberetninger 1815-24 (*Bispeark. Årlige indb.*) – *Brusk-Nørre Tyrstrup Herreders Provsti*. Synsprotokol 1872-1904 (*Provstiark. Synsprot.*) – *Holmans og Elbo Herreders Provsti*. Synsprotokol for kirker og præstegårde 1803-16 (*Provstiark. Kirker og præstegårde*) – *Norvang Herreders Provsti*. Synsprotokol 1803-12 (*Provstiark. Synsprot. 1803-12*) – *Elbo-Jerlev-Holmans-Brusk Provsti. Synsprotokol for kirker og præstegårde 1833-1887* (*Provstiark. Synsprot. for kirker og præstegårde*) – *Elbo-Holmans-Jerlev Herreders Provsti. Kirkesynsprotokol 1900-10, 1912-24, 1923-62* (*Provstiark. Kirkesyn*); *Fredericia Provsti. Synsprotokol for kirker 1965-84* (*Provstiark. Synsprot. 1965-84*).

Smidstrup og Omegn Lokallhistoriske Arkiv (SLA). *Skærup Menighedsråd*. SLA. *Menighedsrådsark. Ægteprotokol over Skærup Kirke, indeholdende regnskaber fra perioden 1850-76* (*Menighedsrådsark. Ægteprot. m.m.*). *Forhandlingsprotokol 1964-82* (*Menighedsrådsark. Forhandlingsprot.*); Pakke 6 indeholdende korrespondance m.m., o. 1940-66 (*Menighedsrådsark. Korresp.*).

Nationalmuseet (NM). *Notesbøger*. Fr. Uldall, Om de danske Landsbykirker IV, 256 (1887). *Indberetninger*. Erik Schiødt o. 1878 (bygning og inventar); S. L. Gynther 1881 (bygnings- og inventarbeskrivelse); L. A. Winstrup, udateret (bygnings- og inventarbeskrivelse); Einar V. Jensen 1946 (istandsættelse); Einar V. Jensen 1947 (altertavle); Per Ole Schovsbo 1975a-b (altertavle); Karen Stemmann Petersen 1998 (støbejernsgitre); Jens Johansen 1999 (farvesætning).

Tegninger. *Nationalmuseet* (NM). Erik Schiødt 1878 (prospekt, plan, detaljer, font); S. L. Gynther 1881 (snit); usigneret (Winstrup), udateret (plan, opstalt); Per Ole Schovsbo 1975 (kârde); Jens Malling Pedersen 1986 (korbuetrappe, detaljer); usigneret, udateret (prædikestol).

Litteratur. Marius Hansen, »Skærup Kirke«, *Vejle Amts Aarbog* 1929, 145-222.

Historisk indledning og kirkens omgivelser ved David Burmeister, bygning ved Anders C. Christensen, inventar og gravminder ved David Burmeister, heraf dog orgler ved Kristian Lumholdt. Arkivalielæsning ved Bjørn Westerbeek Dahl, Kristoffer Edelgaard Christensen m.fl. Engelsk oversættelse ved Patrick Marsden og korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet november 2023.

¹ *Diplomatarium Danicum*, udg. af Det danske Sprog- og Litteraturselskab, Kbh. 1938-, 2, X, nr. 95 (28. jan. 1329).

² O. Nielsen, *Samling af Adkomster, Indtægtsangivelser og kirkelige Vedtægter for Ribe Domkapittel og Bispestol, nedskrevet 1290-1590, kaldet »Oldemoder«*, København 1869, 109. Angående dateringen af »Ribe Oldemo-

ders« kirkeliste se Jacob Kieffer-Olsen, *Kirke og kirkestruktur i middelalderens Danmark*, Odense 2018, 401-07.

³ »Regnskabsbog over Indtægten af Landehjælpen 1524-26«, *Danske Magazin* 4, 2 (1873), 44.

⁴ Jf. Hansen 1929 193.

⁵ RAV. *Rentekammeret*. Christian 5.s matrikel 1688, 1819 fol. 227-29.

⁶ *Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre Forhold 1551-1660*, udg. af Rigsarkivet, Kbh. 1885-2005 (*KancBrevb.*), 28. maj 1569.

⁷ RAV. *Bispeark. Kirkesyn*.

⁸ Hansen 1929, 216.

⁹ *Danmarks Riges Breve*. Udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Kbh. 1938 ff., II, 10 (1328-32), 217-18 (nr. 261, 23. dec. 1330); J. Kinch, *Ribe Bys Historie og Beskrivelse indtil Reformationen*, Ribe 1869, 175-77.

¹⁰ *KancBrevb* (note 6), 10. febr. 1580.

¹¹ RAV. *Bispeark*. Indb. til biskop Bloch.

¹² RAV. *Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged*. Skøde- og panteprotokol 1771-86 fol. 162v (skøde af 23. okt. 1775, tinglyst 20. dec.).

¹³ RAV. *Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged*. Skøde- og panteprotokol 1771-86 fol. 307v (auktionsskøde af 7. juni 1780 tinglyst samme dag).

¹⁴ RAV. *Viborg Landsting*. Skøde- og panteprotokol 1786-92 fol. 819r-820r (kontrakt af 20. aug. 1791 og skøde af 11. juni 1792, tinglyst 27. juni 1792).

¹⁵ RAV. *Viborg Landsting*. Skøde- og panteprotokol 1799-1804, fol. 500r-v (skøde af 25. sept. 1801, tinglyst 18. nov. 1801).

¹⁶ RAV. *Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged*. Skøde- og panteprotokol 1812-18 fol. 55v (Skøde af 16. juni 1872, tinglyst 16. dec. 1819).

¹⁷ RAV. *Provstiark. Kirkesyn*.

¹⁸ Således var Mads Jensen præst til Smidstrup og Skærup i 1530, jf. *Wiberg* 1868, III, 137 (nr. 1064).

¹⁹ *Præsteindberetninger til Ole Worm I. Indberetninger fra Ålborg og Ribe Stifter 1625-42*. Udg. af Landbohistorisk Selskab ved Frank Jørgensen, København 1970-74 (*PræsteindbWorm*), I, 208; RAV. *Bispeark*. Indb. til biskop Bloch.

²⁰ *PræsteindbWorm* (note 19), I, 208.

²¹ August F. Schmidt, »Helligkilder i Vejle Amt«, *Vejle Amts Aarbog* 1925, 154 (*Schmidt 1925*); om tilskrivningen til Skt. Birgitte, se Siegfried Svane, *Danske Helligkilder og Lægedoms-kilder*, Kbh. 1984, 247 og *Kieffer-Olsen 2018* (note 2), 224-225. Området er nu helt forandret som følge af anlæggelsen af motorvejen.

²² *Schmidt 1925* (note 21), 154.

²³ J. M. Thiele, *Danmarks Folkesagn*, København 1843-60, I, 241.

²⁴ Erich Pontoppidan og Hans de Hoffman, *Den danske Atlas*, København 1763-81, V, 2, 970 angiver, at far og søn gennem ti generationer hed Hans Hansen samt om gården, at der »i gamle Tider (har) været et

Kongeligt Jagt-Huus, en Jagstald og en Barfred eller Asylum. Sammesteds holdtes der før Souverainiteten 4 Bøndervogne, kaldte Holds Vogne, som skulde køre i Kongelige Ærinder og i Ægt med Adelen, naar dens Vej faldt der forbi«. Om disse oplysninger, se: *Hansen 1929* 169 ff. og H. E. Friis, »Om Kong Hans, Skjærup-Veile«, *Samlinger til Jydsk Historie og Topografi*, 1, 10 (1884-85), 353-61.

²⁵ *Hansen 1929* 146 har foreslået, at beliggenheden peger mod, at kirken er bekostet af en enkeltperson, måske ejeren af den nu forsvundne Skærup Kongsgård. Han kobler imidlertid også denne kongsgård til beretningen om Harald Kesja fra 'Skibetorp', der snarere omtaler Skibby ved Aarhus (jf. s. 2699). Derved falder det historiske argument for kongsgårdens eksistens fra hinanden.

²⁶ SLA. *Skærup Menighedsrådsark*. Forhandlingsprot. (under 1978, da man ønskede arealet lagt matrikulært sammen med kirkegården).

²⁷ RAV. *Provstiark*. Kirker og præstegårde.

²⁸ RAV. *Provstiark*. Synsprot. for kirker og præstegårde.

²⁹ Jf. Bedre Byggeskik's forslag til et ligkapel til Harte Kirke, Carsten Bach-Nielsen, »Dogmer og dilemmaer i mellemkrigstidens kirkearkitektur: traditionalisme eller funktionalisme. I skyggen af Klint«, *Fortid og Nutid* 1998, 4, 282, fig. 282.

³⁰ Gulvet blev her fornyet 1981.

³¹ RAV. *Landsbykirkernes rgsk*. Skærup Kirke; jf. også Inge Toftthøj Nielsen, »Kirkeværger, sognemænd og

øvrighed i Koldinghus Len 1580-1660«, *Vejle Amts Aarbog* 1972, 122-201, særligt 134-137, 152-153.

³² RAV. *Landsbykirkernes rgsk*. Skærup Kirke.

³³ RAV. *Kirkesessionerne for rytterdistrikterne*. Synsprot.

³⁴ Ifølge NM. ATA. Indb. ved S. L. Gynther 1881 var skalmuringen før 1881 udført af gule mursten, mens skalmuringen 1881 udførtes i røde sten.

³⁵ Jørgen G. Berthelsen og Verner Bjerger: *Stemplede Mursten og gulvtegl*, 2. udg., Varde 2021, 144-150.

³⁶ *Berthelsen og Bjerger 2021* (note 35), 142-143.

³⁷ Et mindre parti skifertagplader er endnu at finde på loftet.

³⁸ SLA. *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprot.

³⁹ RAV. *Provstiark*. Synsprot.

⁴⁰ RAV. *Provstiark*. Synsprot. 1965-1984.

⁴¹ Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark*. Skærup Kirke.

⁴² *Hansen 1929* 218.

⁴³ RAV. *Bispeark*. Kirke- og præstegårdssyn.

⁴⁴ RAV. *Provstiark*. Kirker og præstegårde; RAV. *Provstiark*. Synsprot. for kirker og præstegårde.

⁴⁵ RAV. *Bispeark*. Kirkesyn. Muligvis havde der aldrig været et loft, jf. RAV. *Ribe bispeark*. Kirke- og præstegårdssyn.

⁴⁶ *KancBrevb* (note 6), 8. maj 1569.

⁴⁷ RAV. *Bispeark*. Årlige indb.

⁴⁸ SLA. *Menighedsrådsark*. Ægteprot. m.m.

⁴⁹ RAV. *Provstiark*. Synsprot. 1803-12.

⁵⁰ NM. ATA. Indb. ved Jens Johansen 1999.

Fig. 62. Kirken set fra sydvest. Foto Einar V. Jensen 1943. I NM. – *The church seen from the south-west.*

⁵¹ Hansen 1929 218; NM. ATA. Indb. ved Einar V. Jensen 1946.

⁵² Hansen 1929, 158.

⁵³ RAV. Danske Kancelli. Jyske tegnelser 1639-42, fol. 325.

⁵⁴ Frode Jensen, »Altertavlen i Skærup«, *Vejle Amts Aarbog* 1949, 173.

⁵⁵ Peder Jensen Ravn er 1677 anført som kirkeværge og herredsskriver; RAV. *Holmans Herredsfogeds arkiv*. Tingbog 16. jan 1677.

⁵⁶ Francis Beckett, *Danmarks Kunst*, II, København 1926, 162-66. Navnet udspringer af den altertavle, 'Resealtertavlen', Bergenfareren Hans Rese stiftede 1499, nu i Lübeck St. Annen-Museum, inv.nr. 1892-129.

⁵⁷ Andreas Lindblom, *Nordtysk skulptur och måleri i Sverige från den senare medeltiden*, 1916, 14; V. Thorlacius-Ussing, *Danmarks Billedhuggerkunst*, Kbh. 1950, 108-10. 'Imperialissima-mesteren' fik sit navn efter begyndelsesordet i den typiske indskrift på en gruppe af beslægtede altertavler, herunder Hald Kirkes (Randers Amt). Navnet er isæt knyttet til en række jyske skabsaltertavler med tre fuldfigurer i midtskabets nicher, hvoraf den centrale typisk er Nådefaderen, eller Den apokalyptiske Madonna som hovedmotiv.

⁵⁸ Jan von Bonsdorff, »Imperialissima-mästaren som kategoriseringsproblem«, *hikuin* 26, 1999, navnlig 55-58. Et af disse værksteder var rimeligvis ledet af Lütje Möller, der havde erfaring fra netop Bernt Noktes værksted; se Jan Friedrich Richter, *Lübeck 1500. Kunstmetropole im Ostseeraum*, Lübeck 2015-16, kat. 8, 10 og 11.

⁵⁹ Thorlacius-Ussing 1950 (note 57), 112.

⁶⁰ Hansen 1929, 160.

⁶¹ NM. ATA Indb. ved L. A. Winstrup (udateret).

⁶² NM. ATA. Indb. ved Erik Schiødt o. 1878.

⁶³ NM. ATA. Indb. ved Einar V. Jensen 1947.

⁶⁴ Jf. illustration i Hansen 1929, 159.

⁶⁵ Ifølge Nationalmuseets inventarprotokol, inv.nr. 3012. Se også Jensen 1949 (note 54), 173.

⁶⁶ Restaureringen skulle egentlig have været sat i gang 1944-45, men besættelsen under Anden Verdenskrig gjorde dette umuligt, både på grund af lysrationering, begrænsninger på transport med jernbanen og det forhold, at Einar V. Jensens ene assistent var gået ind i frihedsbevægelsen i 1944. jf. SLA. *Menighedsrådsark.* Korresp. (brev fra Einar V. Jensen, 25. juni 1946). Pk. 6.

⁶⁷ Chr. A. Bøje, *Danske guld- og sølvmedemærker før 1870*, 4. udg. (red. af Henrik Jakobsen), Odense 2022 (Bøje), nr. B4-5656.

⁶⁸ Hansen 1929, 162.

⁶⁹ Bøje (note 67), nr. B4-5545 og B4-5642. Det ulæselige stempel er muligvis mesterens navnestempel nr. B4-5643.

⁷⁰ Under bunden er kanden mærket med fabrikkens tre bølgede linjer. Dette mærke var i anvendelse 1870-90.

Fig. 63. Fragment af en senmiddelalderlig Kristusfigur (s. 3991). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – Fragment of a late medieval Christ figure.

⁷¹ Under bunden er skålen mærket med blåt »B&G«, som var i brug frem til 1898.

⁷² Mouritz Mackeprang, *Danmarks middelalderlige Døbefonte*, København 1941, 313, jf. også Hansen 1929, 165-67.

⁷³ 1921 bemærkede kirkesynet, at dåbsfadet mangler og bad om, at det tilvejebringes. RAV. *Provstiark.* Kirkesyn.

⁷⁴ NM. ATA. Indb. ved Einar V. Jensen 1946.

⁷⁵ Da stolene blev bestilt, noteredes det, at valget var faldet på en stol tegnet af Hans Wegner: 'model 209', jf. SLA. *Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot. Netop dette nummer er anført med blyant under en af stolens sæder, men det synes ikke at stemme overens med Getamas modelnumre.

⁷⁶ Yderligere oplysninger om kirkens orgler findes i Den Danske Orgelregistrant.

⁷⁷ Ann Diels og Marjolein Leesberg, *The New Holstein Dutch & Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts 1450-1700. The Collaert Dynasty*, Ouderkerk aan den IJssel 2005, nr. 116.

⁷⁸ Hans Agersnap har endvidere malet alterbilleder til Ribe Amt: Ølgod (1900), Skovlund (1910) og Brørup

(1906), jf. *DK Ribe*, 1535, 1595 og 2717. I Ringkøbing Amt: Tim (1896), Lyne og Ulfborg (begge 1904). I Hjørring Amt: Jerup (1900).

⁷⁹ Indskriften er summarisk citeret i pastor J. Storms indberetning til Oldsagskommissionen 1807, *Danske præsters indberetninger til Oldsagskommissionen 1807* (red. Christian Adamsen og Vivi Jensen), Højbjerg 1995–2003, I, 41.

⁸⁰ Niels-Knud Liebgott »Afstøbninger af Pilgrimstegn på danske middelalderlige klokker«, *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie* 1971, 223.

⁸¹ *Hansen* 1929, 174–75.

⁸² Løven i Hansenslægtens våben henviser formentlig til slægtens påståede kongelige afstamning (jf. sagn, s. 3956). At det andet våbenskjold formentlig er Sophie Grøns, antydes af hjelmtegnet, der svarer til slægten Grøn (Grøn »I« i *Achen*, s. 382), en slægt, der faldt ud af adelens rækker o. 1600.

⁸³ Peder Henriksen Ravn er blevet opfattet som død 1647, idet *KancBrev* (note 6), 1. maj 1647 oplyser, at »Anne Sørensdatter, Peder Rauffns i Skærup« fik kongelig bekræftelse på kongekorntienden af Vinding Sogn. RAV. *Landsbykirkernes rgsk.* Skærup Kirke oplyser imidlertid, at Peder Henriksen Ravn tjente som

kirkeværge også 1651–54. Han synes altså at have været i live i al fald indtil midten af 1650'erne.

⁸⁴ Om slægten Hans Hansen, se: *Friis 1884-85* (note 24), 353–61.

⁸⁵ RAV. *Holmans Herredsfogeds arkiv*. Tingbog 15. jan 1677 anerkendte Hans Hansen, at han skyldte kirken for begravelsen af sin svigerfar, Willum Sørensen, og derfor havde 'givet og pantsat' sin bondegård i Blosager på Skærup Mark og årlig skulle betale kirken 2 mark for brug af hus og jord.

⁸⁶ NM. *ATA*. Indb. ved Per Ole Schovsbo (1975a–b).

⁸⁷ Katarina Elisabeth de la Mare blev ikke begravet på Skærup Kirkegård, men i familiens gravkapel i Skt. Nikolaj Kirke, Vejle, jf. den dokumenterede kisteplade s. 179.

⁸⁸ Om brugen af pyramider i 1700-tallets gravmæler, se Karin Kryger, *Allegori og Borgerdyd. Studier i det nyklassicistiske gravmæle i Danmark 1760-1820*, København 1985, 41–49, navnlig 46–47.

⁸⁹ Vedrørende typen, se Aase Faye, *Danske Støbejernskors*, Kbh. 1988, som nr. 308.

⁹⁰ Vedrørende typen, se Faye 1988 (note 89), nr. 111–23.

⁹¹ NM. *ATA*, Indb. ved Karen Stemmann Petersen (1998).

SKÆRUP CHURCH

The village is mentioned for the first time in 1329 ("Skyæpthorp"), whilst the first preserved mention of the church is in *Ribe Oldmoders church list* from c. 1376–89 ("skyepthorp"), where it is stated that it paid 4 skillings (shillings) sterling. In *landehjælpen* of 1524–26, Skærup Church contributed 5 marks, the smallest amount of all the churches in Ribe Diocese.

During the Swedish siege of Jutland in 1657–60, parish priest Niels Riber was driven out of his rectory and deprived of his wealth and property, and this occurred for a second time when he returned to the rectory whilst the siege was still in progress. In 1688, the village consisted of 15 farms and 4 smallholdings, as well as three farms in Svinholt.

For centuries, the medieval church at Skærup was not properly maintained. In 1569, the churchwardens were given the Crown's part of

the tithe for the building's repair. In 1791, it was reported that the church's interior was in such a poor state that two walled graves were open, causing an "unhealthy and disgusting stench" in the church, and there was a risk that the priest could falling into one of the graves during the Eucharist. Despite attempts to repair the building during the 19th century, it was in such a poor state that it was decided it should be demolished and completely rebuilt. The present church was consecrated on 28 October 1883.

Ownership. The church was probably owned by the Crown from the Reformation onwards. It was placed under *Koldinghus Rytterdistrikt* (established in 1680) and sold to Counsellor Henrick Mølrath Richter when the cavalry estate was auctioned in May 1765. After this, the church had various owners until 1812, when it was purchased by a group of the residents of the parish. The initial steps to-

wards *freehold* status were taken in 1927, but this transition did not occur until 1942.

Chapel of ease. The church has been a chapel of ease for Smidstrup since before the Reformation. In the years 1887–1994, Skærup was a chapel of ease to Vinding instead, but since then has again been a pastorate combined with Smidstrup.

Building. The church includes a late Gothic tower, which probably had a ‘tørninglensk’ †spire. The nave and chancel attached to this were constructed in 1883 to replace a Romanesque †church. At this time, a †porch from 1814 was also removed; this had several predecessors.

The only surviving part of the original, Romanesque †church is the core of the nave’s west gable, which is visible from the loft, where the plastered masonry of unworked fieldstones is preserved below the old, sloping roof line, which can be discerned as an impression in the wall (see fig. 7).

The late Gothic tower with three storeys, which today is the church’s oldest building section, was originally erected in at least two stages, as a much later addition to the Romanesque nave, which it was the same width as and the west gable of the east wall still rests upon (figs. 8–12 and 16). The first construction phase of the tower are the lower floors, that is the ground floor and middle floor. The basic shape is a rectangle, with the short sides in the north and south, and the walls extend up above a foundation of large fieldstones. The building materials consist of large red medieval bricks and granite ashlar with a core of small fieldstones and mortar. As is apparent from the bond of the back walls in the middle storey, the masonry of the first phase of the tower was in Polish bond. The ashlar, which have been moved from the nave’s west gable and re-used in the facades, include corner-hewn and regular stones, as well as a plinth that slopes to the south and west, arranged in a characteristic belt of masonry with intermediate bands of brick, which are most well preserved on the north facade. In the second construction phase, monk bond was used, and the tower had a ‘tørninglensk’ spire added, with triangular gables in all directions. Only the east and west gables are still preserved.

Since 1883, the inside of the tower on the ground floor has functioned as a porch. In this year, the ogival arcade opening to the nave was sealed with a closing wall with a door, the entrance portal in the west wall was added and the ceiling was lowered (raised again in 1952). The present form of the portal, however, an ogival opening with many rabbets, dates to the church’s 1952 renovation, as the door was originally inserted into a high, ogival tympanum (see fig. 62). The floors are divided by a flat beam ceiling, which was probably present from the beginning. But the walls indicate that a vault was planned: the filling in of the pockets can be seen as irregular joints at the intersection with the vault abutments.

The chancel and nave were rebuilt from scratch in 1883, after the old building had been associated with maintenance problems for many of years. This resulted in a reasonably accurate copy of the Romanesque building, which at first glance appears quite authentic, especially as the original granite ashlar have been re-used. The traditional ground plan was maintained, although the nave was extended by c. 3 m to the east, so that the chancel moved a corresponding distance.

The chancel has three windows, two of which in the long sides, which are round arched with voussoirs, consist of worked stones that were newly hewn and inserted in 1883, whilst the stones in the windows to the east have been re-used from the Romanesque church. They consist of a round-arched monolith lintel, with the arch accompanied by a groove, as well as bevelled casing stones and a sill. In the gable triangle towards the loft, a similar opening has been re-used, although this has a composite lintel. The windows of the nave – two on each side – are similar to the new windows in the chancel, although the openings are slightly larger.

The demolished †church. The chancel and nave, which were demolished in 1883, constituted the original Romanesque church. The records indicate that it had a modest overall length of around 20 m, with the chancel taking up a third of this, whilst the nave, which was one wall thickness wider, was internally laid out over two squares.

The walls rested on a sloping plinth, above which the granite ashlars were arranged in continuous bonds; these decreased in height in an upwards direction (figs. 17 and 21a-b).

Of the doors, the southern one was still intact and in use, whilst walled-up windows were preserved in the east wall of the chancel and the south wall of the nave. The south portal was on the outside shaped like a round-arched opening with plain, corner-hewn casing stones and voussoirs, whereas internally the door culminated in a horizontal shape at the top; the body of the opening's wall was covered in planks (fig. 19a). The north door, the design of which was not described in any detail, and was simply referred to as walled up, was situated directly opposite the south door. The bevelled windows were both round arched and had sills.

In the interior, the chancel and the nave were covered by a flat beam ceiling, with boards nailed onto the underside of the beams. The chancel arch, which was only c. 2.5 m wide, was round arched with profiled cordons and a sloping plinth towards the opening.

The porch, which was placed at the south door of the nave, was a low, tiled, timber-framed construction with a triangular gable consisting of boards and yellow bricks. As indicated by the year on the south gable, it was built in 1814, replacing an older one. This – also timber framed – had been constructed in 1623–24, when it replaced an earlier porch.

Furnishings. The church's medieval furnishings include a Romanesque baptismal font of arcade type (figs. 34–36), the table top of the Communion table with an in-built reliquary and a remnant of the head of a Christ figure, although it is not certain that the latter originates from Skærup Church. Poul Grydestøber's bell is from 1504 (fig. 47), whilst the contemporary cabinet altarpiece is the key work of a group attributed to the East Jutland carver named after this altarpiece: 'the Skærup master' (figs. 25–29).

The pulpit (fig. 39) was donated by Hans Munck and Merete Grønsdatter c. 1615 and was perhaps made by the same workshop as the one

in Grejs Church, also from 1615 (p. 2108). The altar set and altar candlesticks were acquired in 1672 (fig. 32), whilst the gallery dates back to at least 1791, but was completely renovated when the church was rebuilt in 1883.

A painting of *the Baptism of Jesus* (fig. 42) was produced and donated by N. Jensen in 1854, whilst an (†)altar rail was purchased in 1858, and around the same time, c. 1850, the wafer box was acquired from goldsmith Julius Rudolph Hogrefe, Vejle. Hymn boards dating to c. 1850 and 1880 are preserved.

Hans Agersnap's painting *the Crucifixion* is from 1912 (fig. 43). A seven-branched candlestick was donated in 1933, and both the artistic smith Hans Rasmussen's wrought iron rail (fig. 24) and Communion table are from 1934. The pews were renewed in 1946.

The furnishings are in a colour scheme from the renovation undertaken by conservator Jens Johansen in 1999. At this time, the pews were painted in dark Indian red and green, the gallery facade ochre yellow with yellow-brown fills and the organ cinnabar red. The altarpiece and pulpit retain their early decoration, the former of bare oak with details in blue and pale red, the latter mainly in red-brown colours. This colour scheme replaced one from 1946, in which the pews were painted light blue and the organ and gallery white-grey.

Sepulchral monuments. The oldest of the church's many historic, sepulchral monuments is Hans I Hansen's wooden burial monument from 1579, which is one of four preserved crosses for the same family, the latest dating to 1681 (figs. 52–53). Most of the preserved sepulchral monuments date to the 1600s, including three epitaphs, the earliest of which to Hans II Hansen is from 1631 (figs. 48–49); his gravestone is also preserved in the church (fig. 50). Ingvor Jacobsen Elling's gravestone dates to 1708 (fig. 51), whilst Johan Rantzau Moldrup and Cathrine Elisabeth de la Mare's pyramid-shaped churchyard monument is from 1762 (fig. 55). Dating to the 19th century are three cast iron crosses and grating of the same material, belonging to the tomb of the Qvist family (fig. 60).